

REPUBLIKA HRVATSKA
PUČKI PRAVOBRANITELJ

Sažetak Izvješća pučke pravobraniteljice za 2014. godinu

Zagreb, 31. ožujka 2015.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. STATISTIČKI PODATCI ZA 2014. GODINU.....	2
2.1. Podatci o postupanju Ureda	2
2.2. Statistički podatci o pojavama diskriminacije	3
3. PODRUČJE ZAŠTITE LJUDSKIH PRAVA I SUZBIJANJA DISKRIMINACIJE.....	4
3.1. Pravosuđe	4
3.2. Pravosudni predmeti vezani uz diskriminaciju	5
3.3. Prava nacionalnih manjina.....	5
3.4. Diskriminacija temeljem rase, etničke pripadnosti ili boje kože te nacionalnog podrijetla	6
3.5. Obnova i stambeno zbrinjavanje	7
3.6. Statusna prava građana	9
3.7. Postupanje policijskih službenika.....	10
3.8. Radni i službenički odnosi	11
3.9. Diskriminacija na području rada i zapošljavanja	12
3.10. Umirovljenici i starije osobe.....	13
3.11. Diskriminacija temeljem dobi	14
3.12. Socijalna skrb	15
3.13. Ovrhe.....	16
3.14. Branitelji.....	16
3.15. Civilne žrtve rata	17
3.16. Zdravlje.....	17
3.17. Diskriminacija u području zdravlja	18
3.18. Obrazovanje	18
3.19. Diskriminacija u području i temeljem obrazovanja	19
3.20. Diskriminacija temeljem vjere	19
3.21. Neprihvatljivo i diskriminatorno izražavanja u javnom prostoru	20
3.22. Imovinskopravni odnosi.....	21
3.23. Zaštita okoliša i javno zdravlje	22
4. OSOBE LIŠENE SLOBODE I OBAVLJANJE POSLOVA NACIONALNOG PREVENTIVNOG MEHANIZMA	23
5. OPĆE INICIJATIVE.....	26
5.1. Poplave i proglašenje katastrofe.....	26
5.2. Okrugli stol o siromaštvu i starijim osobama.....	27
5.3. Konferencija „suzbijamo li diskriminaciju? Primjena zakona o suzbijanju diskriminacije u Hrvatskoj“	27
6. SUDJELOVANJE U IZRADI PROPISA.....	27
7. DOMAĆA I MEĐUNARODNA SURADNJA TE JAVNO DJELOVANJE U PROMICANJU LJUDSKIH PRAVA I SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE	27
7.1. Suradnja s dionicima	27
7.2. Međunarodna suradnja	28
7.3. Odnosi s javnošću	28
7.4. Projektne aktivnosti	28
7.5. Educiranje ciljanih skupina.....	29
8. LJUDSKI POTENCIJALI, ORGANIZACIJA RADA I PRORAČUN UREDA.....	29
9. ZAKLJUČAK	29

1. UVOD

Izvešće pučke pravobraniteljice Hrvatskom saboru za 2014. obuhvaća sve nadležnosti institucije pučkog pravobranitelja, sukladno Zakonu o pučkom pravobranitelju, Zakonu o suzbijanju diskriminacije i Zakonu o nacionalnom preventivnom mehanizmu, a utemeljeno je na pritužbama građana kada se osjećaju diskriminiranim ili smatraju da su im povrijeđena ili ograničena ljudska prava, bilo da se radi o postupku pred javnopravnim tijelima, zaštiti ljudskih prava u širem smislu ili im je ograničena sloboda kretanja. Utemeljeno je u postupcima povodom pritužbi građana ili na inicijativu Ureda i na odgovorima državnih tijela, nevladinih organizacija, socijalnih partnera, vjerskih zajednica i drugih na naše upite, ali i na drugim izvorima informacija, kao što su izvješća i drugi dostupni materijali različitih aktera, medijsko izvještavanje, stručni članci i istraživanja.

Osim statističkih podataka o postupanju Ureda, dajemo i prikaz podataka o pojavama diskriminacije, kako iz našeg rada, tako i objedinjene podatke svih pravobraniteljica, a analizu i ocjenu stanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije navodimo prema pojedinim područjima. U suradnji s brojnim domaćim i međunarodnim dionicima sudjelovali smo u javnim raspravama, davali prijedloge prilikom donošenja ili izmjene propisa, promovirali važne teme u javnosti, provodili projektne aktivnosti, a posebnu pažnju smo posvetili građanima koji se nalaze u osobito osjetljivim okolnostima, bilo da su smješteni u psihijatrijskim ustanovama, prihvatnim centrima ili su stradali u poplavama. Najznačajniji događaj u radu Ureda pučke pravobraniteljice u 2014. je otvaranje područnih ureda u Rijeci i Osijeku, kojima se u samo 20 radnih dana za pomoć obratilo preko 350 građana.

Iz velikog broja obraćanja građana pučkoj pravobraniteljici proizlazi nezadovoljstvo i nepovjerenje građana prema institucijama. Nemaju dostatne informacije koje tijelo je nadležno za njihov problem i kako mogu zaštititi svoja prava, a sve više ih propituje pravednost i zakonitost meritornih odluka donesenih u sudskom ili upravnom postupku. Mnogi su od nas očekivali pravne savjete ili zastupanja, obraćali nam se jer drugdje nisu mogli dobiti informacije, tražili intervencije kako bi se ispravile nepravde koje osjećaju.

Teško socijalno stanje također je vidljivo kroz brojne pritužbe, neovisno o području – socijalne sigurnosti, prava iz rada, sudjelovanja u ovršnim postupcima ili drugom. Socijalno stanovanje još nije adekvatno regulirano, a položaj starijih osoba također je potrebno unaprijediti.

Građani i dalje nemaju dovoljno informacija i znanja o tome što je diskriminacija i kako se od nje mogu zaštititi, a mnogi se prijavljivanja boje. Najviše je pritužbi na diskriminaciju temeljem rase, etničke pripadnosti ili nacionalnog podrijetla te na području rada i zapošljavanja. I dalje postoje brojni izazovi vezano uz prava pripadnika nacionalnih manjina, kako što se tiče primjene Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, tako i u pitanjima ostvarivanja prava povratnika.

Katastrofalne poplave na području Vukovarsko-srijemske županije još su jednom pokazale iznimnu solidarnost hrvatskih građana, a pučka je pravobraniteljica podnijela Hrvatskom saboru posebno Izvešće o ljudskim pravima u kontekstu katastrofe uzrokovane poplavom.

Rad Nacionalnog preventivnog mehanizma u 2014. u najvećoj je mjeri bio usmjeren na obiliske psihijatrijskih ustanova, na temelju kojih je pučka pravobraniteljica podnijela Hrvatskom saboru posebno Izvješće o ljudskim pravima osoba s duševnim smetnjama u psihijatrijskim ustanovama. Sukladno Dodatnom protokolu uz Konvenciju protiv torture i ZNPM-a, dio ovog Izvješća koji se odnosi na zaštitu prava osoba lišenih slobode i djelovanje NPM-a bit će prevedeno i dostavljeno Pododboru UN-a za sprječavanje mučenja i drugim međunarodnim institucijama i mehanizmima za zaštitu prava osoba lišenih slobode.

2. STATISTIČKI PODATCI ZA 2014. GODINU

2.1. Podatci o postupanju Ureda

Tijekom 2014. Ured je postupao u ukupno 3.892 predmeta: 730 predmeta iz ranijih godina, 2.594 novih predmeta povodom pritužbi građana ili na inicijativu Ureda te smo postupali u 568 općih inicijativa, a obavljeno je i više od 600 razgovora s građanima. Priljev pritužbi u 2014. je 40% veći nego dvije godine ranije. Posebna pažnja posvećena je građanima u osobito osjetljivim okolnostima, primjerice smještenima u psihijatrijske ustanove, prihvatne centre ili onima stradalima u poplavama.

U drugoj polovici studenog otvoreni su područni uredi pučke pravobraniteljice u Osijeku i Rijeci. U samo dvadeset radnih dana područnom uredu u Rijeci za pomoć se obratilo više od 200 građana, a u Osijeku više od 150, što najbolje govori o opravdanosti njihova otvaranja i potrebi da institucija bude dostupnija građanima.

Tablica: Usporedni prikaz predmeta po temama/pravnim područjima od 2012.-2014. godine

Područje	2012.	2013.	2014.
Pravosuđe	416	366	339
Diskriminacija (po različitim područjima)	202	248	263
Radni i službenički odnosi	164	200	226
Postupanje policijskih službenika	53	186	179
Osobe lišene slobode	219	200	178
Denacionalizacija, stambeni odnosi i drugi imovinskopravni odnosi	55	215	178
Ovrhe	22	119	159
Graditeljstvo, prostorno uređenje i zaštita okoliša	62	179	143
Zdravstvo	64	221	138
Socijalna skrb	69	93	119
Mirovinsko osiguranje	77	92	98
Obiteljsko pravo	44	88	73
Statusna prava	63	91	70
Stambeno zbrinjavanje i obnova	65	140	84
Komunalne djelatnosti	30	41	61
Prava branitelja i članova obitelji	27	142	59
Obrazovanje i znanost	28	59	58
Financije	21	97	44
Nacionalni preventivni mehanizam	6	21	31
Ostale pritužbe	168	223	125
Opće inicijative	260	385	537
Ukupno predmeta	2115	3406	3162

Broj pritužbi i dalje je najveći na područjima pravosuđa te radnih i službeničkih odnosa. Iako se diskriminacija i dalje nedostavno prijavljuje, zamjetan je blagi porast broja pritužbi.

Od 2.594 novih predmeta zaprimljenih u 2014. rad je tijekom godine završen u njih 1.718. Pri tome ih je 597 bilo u nadležnosti pučke pravobraniteljice, dok u 1.121 predmetu nismo bili nadležni. Osim postupovnih razloga, nenadležnost proizlazi iz nedovoljne informiranosti građana o ovlastima pojedinih institucija i načina na koje mogu ostvariti svoje interese. Tako smo u 640 predmeta dali građanima opću pravnu informaciju, a 98 novotvorenih je ustupljeno posebnim pravobraniteljicama. Od 597 predmeta u kojima smo bili nadležni, nakon provedenog ispitnog postupka neosnovanima je ocijenjeno 217, a osnovanima 380, nakon čega smo nadležnim tijelima dali prijedloge, mišljenja, preporuke ili upozorenja.

Suradnja nadležnih tijela u pogledu dostavljanja odgovora na naše upite je bolja, no i dalje u tome nisu bili ažurni Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja, Ministarstvo poljoprivrede i Državni ured za upravljanje državnom imovinom.

2.2. Statistički podatci o pojavama diskriminacije

Ured je postupao u 542 predmeta povodom diskriminacije. Od toga su 263 predmeta otvorena u 2014., što je povećanje od 6% u odnosu na 2013. i ujedno najveći broj pritužbi od početka primjene ZSD-a. Iz proteklih godina preneseno je 99 predmeta, a 180 je općih inicijativa. Pritužitelji su najčešće fizičke osobe (u 186 pritužbi) te nakon toga grupe osoba (60 pritužbi). Dvije su pritužbe podnesene anonimno, a u 15 slučajeva je postupak pokrenut na inicijativu Ureda. Od 263 zaprimljene pritužbe, postupak je okončan u njih 139, dok su njih 124 još uvijek u radu.

U 49 pritužbi iz 2014., odnosno u 18,6% slučajeva, građani su prituživali diskriminaciju na temelju rase ili etničke pripadnosti ili boje kože te nacionalnog podrijetla, nakon čega slijede pritužbe na diskriminaciju temeljem dobi (25 ili 9,5%), obrazovanja (16 ili 6,1%) te vjere, političkog ili drugog uvjerenja i zdravstvenog stanja (po 14 za svaku osnovu ili 5,3%). Na diskriminaciju temeljem drugih osnova iz ZSD-a građani su se žalili u manjem broju, a u 18,6% pritužbi navodili su kako su diskriminirani po više osnova.

Promatrano po područjima, u 49,4% građani pritužuju diskriminaciju u području rada i zapošljavanja, slijede područje javnog informiranja i medija s 8%, pristupa dobrima i uslugama s 8% te uprave sa 6,8%, a ostala se područja pojavljuju u manjem brojem pritužbi.

Nedostatno prijavljivanje diskriminacije

Nedostatno prijavljivanje diskriminacije pravobraniteljskim institucijama te mali broj pokrenutih sudskih postupaka i dalje su prisutni problemi koji otežavaju rad na pomoći i podršci žrtvama i općenito suzbijanju diskriminacije. Među razlozima neprijavljivanja nalaze se neprepoznavanje nekog postupanja kao diskriminatornog, neinformiranost kome se može obratiti, nepovjerenje u institucije i njihovu učinkovitost, strah od neizvjesnosti, dugotrajnosti ili visine troškova sudskog postupka, kao i strah od viktimizacije.

Nevladine organizacije ukazuju na povezanost neprijavljivanja diskriminacije i siromaštva. Građani ne prijavljuju doživljenu diskriminaciju jer su svakodnevno opterećeni razmišljanjem kako zadovoljiti egzistencijalne potrebe, a nedostatak financijskih sredstava također utječe na nepokretanje sudskih postupaka. U situacijama u kojima građani ovise o pomoći koju im

dodjeljuju institucije, malo je vjerojatno da će se pritužiti na diskriminatorno postupanje koje dožive. Unatoč tome, među pritužbama na diskriminaciju upućenima pučkoj pravobraniteljici najviše je počinjenih od javnopravnih tijela. Stoga edukacije službenika o zabrani diskriminacije imaju veliku važnost u njezinom suzbijanju. No, važno je i informiranje te motiviranje žrtava na prijavljivanje diskriminacije nadležnim tijelima pa smo sredinom 2014. uspostavili antidiskriminacijsku telefonsku liniju za građane.

PREPORUKE:

1. MU, da sustavno educira državne službenike i službenike u lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi o zabrani diskriminacije i obvezi nediskriminatornog postupanja;
2. MU, da Zakon o suzbijanju diskriminacije uvrsti među pravne izvore za polaganje Općeg dijela Državnog stručnog ispita;
3. ULJPPNM, da provodi aktivnosti kojima će informirati građane o zabrani diskriminacije te mogućnostima i mehanizmima zaštite.

3. PODRUČJE ZAŠTITE LJUDSKIH PRAVA I SUZBIJANJA DISKRIMINACIJE

3.1. Pravosuđe

Pritužbe građana na rad sudova u 2014. u najvećem broju odnosile su se na kvalitetu sudskih odluka, slijedile su pritužbe na dugotrajnost suđenja i učinkovitost sudova, a uočen je i porast broja pritužbi kojima građani upućuju na zloupotrebu položaja i korupciju. Pritužuju se i na kvalitetu rada i učinkovitost državnog odvjetništva.

Zaprimili smo pritužbe zbog plaćanja visokih iznosa parničnih troškova državnom odvjetništvu, u kojima se ukazuje da državni odvjetnik, kada zastupa državu, ima pravo na nagradu po pravilima o odvjetničkoj tarifi HOK-a, strukovne udruge odvjetnika, dok je državno odvjetništvo zakonski zastupnik države, a ne kvalificirani punomoćnik.

Sustav besplatne pravne pomoći novim je Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći unaprijeđen i debirokratiziran, proširen je krug korisnika i priroda pravnih stvari za koje se pomoć odobrava te su povećana financijska izdvajanja. No, dodatna unaprijeđenja nužno se potrebna kroz povećanje dostupnosti sustava i informiranosti građana, kao i kroz kontinuirano, održivo, uvećano i ujednačeno financijsko izdvajanje za primarnu i sekundarnu pomoć. O tome govori velik broj telefonskih i osobnih upita za pružanjem pravnih savjeta i mišljenja, zastupanja te omogućavanja korištenja besplatne pravne pomoći koje smo zaprimili.

PREPORUKE:

4. VRH, da za zastupanje u postupcima u kojima je RH stranka, donese posebnu tarifu kojom određuje način vrednovanja, obračunavanja i plaćanja zastupanja;
5. MP, da učini dostupnim informacije o besplatnoj pravnoj pomoći radi osiguravanja jednakosti svih pred zakonom i ostvarenja pravne zaštite i pristupa sudu i drugim javnopravnim tijelima;
6. MP, da poveća ukupna izdvajanja za primarnu pravnu pomoć;
7. MP, da osigura kontinuitet i održivost pružanja besplatne pravne pomoći tijekom cijele godine, kroz višegodišnje financiranje programa ovlaštenih pružatelja primarne pravne pomoći, a osobito terenskim radom u socioekonomski ugroženim mjestima.

3.2. Pravosudni predmeti vezani uz diskriminaciju

U šest godina primjene ZSD-a kontinuirano se povećava broj prekršajnih postupaka, konstantno je mali broj kaznenih postupaka, a posljednju je godinu u opadanju i broj građanskih.

Najveći je postotak riješenih prekršajnih predmeta, u kojima je donijeto 75% osuđujućih odluka. I dalje su prisutni problemi neučinkovitog sankcioniranja počinitelja, izostanka zaštitnih mjera i prilagodbe sankcije konkretnom počinitelju i žrtvi. Za razliku prekršajnih, pokrenuto je manje kaznenih predmeta u odnosu na 2013. te nije donesena niti jedna osuđujuća presuda.

Iako su u građanskim predmetima, izuzev radnih sporova, žrtve diskriminacije pokazale bolju educiranost o zakonskim okvirima diskriminacije, u 2014. nije usvojen niti jedan tužbeni zahtjev radi diskriminacije. Nije podnesena niti jedna udružna tužba, kriteriji utvrđivanja diskriminacije nisu ujednačeni, ne primjenjuje se prebacivanje tereta dokaza na tuženika, a dokazni postupak u radnim sporovima često se zasniva na svjedočenjima zaposlenika ekonomski ovisnih o tuženiku, što utječe na njihove iskaze pred sudom.

U odnosu na upravnosudske predmete, i dalje se u upravnom sporu uglavnom procjenjuje zakonitost postupanja upravnog tijela, bez utvrđivanja moguće diskriminacije.

PREPORUKE:

8. Pravosudnoj akademiji, da u redovnom programu obrazovanja za pravosudne dužnosnike osigura redovito održavanje radionica isključivo posvećenih antidiskriminacijskom zakonodavstvu;
9. Pravosudnoj akademiji, da u okviru cjeloživotnog obrazovanja za pravosudne dužnosnike osigura redovito održavanje radionica o Europskoj i nacionalnoj antidiskriminacijskoj sudskoj praksi;
10. HOK, da odvjetnicima osigura edukacije o primjeni hrvatskog i europskog antidiskriminacijskog prava;
11. UzU i ULJPPNM, da potiču rad udruga s ekspertizom i kapacitetom za pokretanje udružnih diskriminacijskih tužbi.

3.3. Prava nacionalnih manjina

U pojedinim područjima primjene Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina pojavljivale su se poteškoće, primjerice u pogledu službene i javne uporabe jezika i pisma nacionalnih manjina, zastupljenosti/zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina u tijelima državne uprave, upravnim tijelima jedinica samouprave i pravosuđu te u pristupu sredstvima javnog priopćavanja.

Nakon što je prvu polovinu 2014. obilježila inicijativa grupe građana okupljenih u Stožer za obranu hrvatskog Vukovara za raspisivanjem referenduma kojim bi se povećao prag za ostvarivanje prava na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma manjina u pojedinom lokalnom području, sa dosadašnje jedne trećine na jednu polovinu sveukupnog stanovništva, pučka pravobraniteljica istaknula je kako bi takvo rješenje predstavljalo nedopustivo smanjenje prava manjina. Ustavni sud je referendumsko pitanje ocijenio neustavnim i nije dopustio raspisivanje referenduma, smatrajući kako ono nema racionalnu osnovu i objektivno opravdanje.

Pripadnici nacionalnih manjina i dalje su podzastupljeni među zaposlenima u tijelima državne uprave, pravosudnim tijelima te upravnim tijelima jedinica samouprave, a Plan njihovog prijama u tijela državne uprave za razdoblje od 2011. do 2014. nije ispunjen.

Radijske emisije uglavnom, ali još uvijek nedovoljno, ispunjavaju obveze emitiranja programa na manjinskim jezicima, dok televizijski program to ne ispunjava.

PREPORUKE:

12. VRH, HS i Gradskom vijeću Grada Vukovara, da postupe sukladno Odluci Ustavnog suda U-VIIR-4640/2014;
13. MU, da uspostavi e-sustav za praćenje i ažuriranje podataka te za izvještavanje o službenoj uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u postupcima pred upravnim tijelima lokalnih jedinica te pred tijelima državne uprave prvog stupnja i pravnim osobama koje imaju javne ovlasti;
14. MU, da zbog neispunjenja ciljane zastupljenosti od 5,5%, pripremi novi dugoročni Plan zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina u tijela državne uprave;
15. Tijelima državne uprave, pravosudnim tijelima te tijelima uprave jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, Savjetu za nacionalne manjine i ULJPPNM, da provode mjere koje će učinkovitije obavještavati korisnike prava na prednost pri zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina;
16. HRT-u, da poveća udio sadržaja manjinskog programa, kao i programa na manjinskim jezicima, u ukupnom programu te educira i uključi u izvještavanje novinare i urednike specijalizirane za manjinska pitanja;
17. HRT-u, da uspostavi neposrednu i trajnu suradnju sa Savjetom za nacionalne manjine pri izradi programskih shema u dijelu programa namijenjenih informiranju pripadnika nacionalnih manjina;
18. MU, da izmjenama i dopunama Zakona o registru vijeća, koordinaciji vijeća i predstavnika nacionalnih manjina, predstavnicima nacionalnih manjina da status neprofitne osobe s danom upisa u Registar;
19. VRH, da osnuje radnu skupinu za izradu posebnog zakona o izborima za manjinsku samoupravu.

3.4. Diskriminacija temeljem rase, etničke pripadnosti ili boje kože te nacionalnog podrijetla

18,6% zaprimljenih pritužbi odnosilo se na diskriminaciju temeljem rase ili etničke pripadnosti ili boje kože te nacionalnog podrijetla, koja je često posljedica stereotipa i predrasuda. Metom diskriminacije se najviše doživljavaju Srbi, Romi, Albanci, Crnogorci, Slovenci i Bošnjaci.

Romska nacionalna/etnička manjina

Pripadnici romske nacionalne manjine/etničkog podrijetla su se prituživali na radne odnose, javno informiranje i medije, obrazovanje, znanost i sport, socijalnu sigurnost, pristup dobrima i uslugama, zdravstvenu zaštitu, pravosuđe i upravu te stanovanje, a poznati su i slučajevi javnih mjesta na kojima je prešutno zabranjen ulaz Romima, dok su sami Romi neskloni zatražiti sudsku ili drugu zaštitu od diskriminacije.

Integraciju Roma koči prostorna segregacija, jer žive uglavnom u ilegalnim naseljima, neriješen status i činjenica da gotovo svi žive u relativnom siromaštvu, a čak 9% u apsolutnom. Najteže premostive prepreke su predrasude te propusti i neaktivnost institucija, a ostvarenje ciljeva Nacionalne strategije za uključivanje Roma na lokalnoj razini predstavlja veliki izazov.

Srpska nacionalna/etnička manjina

Pripadnici srpske nacionalne manjine/etničkog podrijetla su se u 22 slučaja prituživali na diskriminatorno ponašanje i postupanje policije, radne odnose, pristup dobrima i uslugama, stanovanje te socijalnu sigurnost. Sukobi izazvani protivljenjem postavljanju dvojezičnih natpisa u Vukovaru izazvali su i nepoželjne javne reakcije, kao što je poziv na bojkot srpskih trgovina i drugih djelatnosti u Vukovaru, uz objavu njihovog popisa, povodom kojeg smo zatražili djelovanje nadležnih tijela, no postupci su još u tijeku.

U RH se samo 48% povratnika trajno vratilo. Naglašava se diskriminacija prilikom zapošljavanja što bi subvencioniranje zapošljavanja manjina u poduzetničkom sektoru na područjima od posebne državne skrbi, u okviru projekata socijalnog poduzetništva te strukturnih europskih fondova, moglo umanjiti.

Migranti, uključujući tražitelje azila i azilante

Indeks razvijenosti politika integracije migranata (MIPEX) s ukupnom ocjenom 42/100 čini integracijske politike u RH tek polovično povoljnima za migrante. Djeca imigranata, iako rođena u zemlji, ne ispunjavaju uvjete za stjecanje državljanstva rođenjem, a dvojno državljanstvo nije dopušteno; radnici s privremenim boravkom često obavljaju poslove ispod razine svoga obrazovanja, dok su mogućnosti obrazovanja i usavršavanja ograničene. Tijekom 2014. bilo je verbalnih i fizičkih napada na migrante zbog boje kože, a poteškoće pri odobravanju stalnog boravka strancima otežavaju integraciju. Prava zajamčena izbjeglicama se često ne poštuju, a potrebe specifičnih skupina azilanata nisu predviđene u sustavu skrbi za azilante. Iako vrlo vjerojatno veći broj nezakonitih migranata ima pravo na azil, jer je često riječ o izbjeglicama, etiketa "ilegalca" ne doprinosi poboljšanju njihovog statusa i mogućnosti zaštite prava i dostojanstva. Istraživanje Ureda pučke pravobraniteljice ukazuje kako tekstovi o migrantima često imaju negativan povod i stereotipizirajući/diskriminatoran sadržaj.

PREPORUKE:

20. ULJPPNM, da vremenski i sadržajno uskladi djelovanje nositelja mjera predviđenih Nacionalnom strategijom za uključivanje Roma, na nacionalnoj i lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini;
21. Jedinicama lokalne samouprave, da stvore nužne prostorno planske pretpostavke za legalizaciju bespravno izgrađenih objekata, uređenje i opremanje lokacija na kojima se nalaze romska naselja;
22. MRMS te MRRFEU, da izrade programe i osiguraju sredstva za subvencioniranje zapošljavanja manjina u poduzetničkom sektoru na područjima od posebne državne skrbi, zapošljavanje manjina u okviru projekata socijalnog poduzetništva te okretanje strukturnih europskih fondova prema integracijskim projektima;
23. MUP i DORH, da na lokalnoj i regionalnoj razini intenziviraju postupanje u predmetima povezanim sa etničkom netrpeljivošću;
24. VRH te MUP, da unaprijedi državnu migracijsku politiku tako da se veća pažnja usmjeri na ekonomske, socijalne i kulturne učinke migracijskih tokova, odnosno da se uvažava nalazi MIPEX 2014. rezultata za RH;
25. MUP, da uključi potrebe specifičnih skupina azilanata (npr. trudnica, samohranih roditelja, osoba lišenih poslovne sposobnosti) u sustav skrbi za azilante.

3.5. Obnova i stambeno zbrinjavanje

Sukladno Zakonu o područjima posebne državne skrbi u 2014. je od 11.826 zahtjeva za stambeno zbrinjavanje riješeno 8.691, od čega u gotovo 93% zahtjeva podnositeljima nije

udovoljeno. Za riješiti je preostalo 3.135 zahtjeva, a 90% ukupnog broja zahtjeva naslijeđeno je iz ranijih godina.

U 2014. je za stambeno zbrinjavanje bilo na raspolaganju 175 useljivih i 19 oštećenih jedinica sukladno listama prvenstva, za bivše nositelje stanarskih prava bilo je osigurano 113 jedinica, a započela je izgradnja stanova za još 126 obitelji, što su veliki dispariteti između potreba i raspoloživih resursa u sustavu. Za još 364 obitelji bivših nositelja stanarskih prava s izdanim S1 suglasnostima je potrebno osigurati smještaj, uglavnom na područjima koja nisu pod posebnom državnom skrbi.

Zakonodavne izmjene su dovele do odbijanja ili odbacivanja kao nepotpunih zahtjeva za stambeno zbrinjavanje podnesenih prije 10 i više godina, iako su u trenutku podnošenja sadržavali sve potrebne isprave, a o potrebi njihove nadopune podnositelji nisu na vrijeme ili uopće bili obaviješteni. Podnositelji zahtjeva uvršteni u liste reda prvenstva, iako ne moraju podnositi novi zahtjev u 2015., mogu izgubiti mjesto u redu prvenstva jer ih novopodneseni zahtjevi mogu nadmašiti po broju bodova.

DUOSZ ne dostavlja opće uplatnice zaštićenim najmoprimcima budući da su podaci za uplate objavljeni na njihovim internetskim stranicama, no korisnici se vrlo često ne služe računalom pa bez svoje krivnje ne mogu platiti mjesečni najam. Otkup stanova danih u najam je spor, imovinsko-pravni status stanova je često sporan i tijekom 2014. potpisano je samo 70 ugovora, a većina prigovora odnosila se na visinu cijene. Povratnicima - bivšim nositeljima stanarskih prava valja valorizirati činjenicu da su bivši nositelji stanarskih prava, a pri sklapanju ugovora sa bivšim nositeljima stanarskih prava, koji imaju status stranca, suglasnost ministra pravosuđa, koju DUOSZ zahtijeva prije pripremanja ugovora, bi trebalo tražiti nakon pripreme ugovora.

Uočene su nedoumice o primjeni propisa o legalizaciji nezakonito izgrađenih građevina na korisnike stambenog zbrinjavanja, koje DUOSZ treba riješiti u skladu s tumačenjem MGPU.

Iako je rješavanje statusa povratnika bolje, ipak nije poznato gdje ili u kojem statusu se nalazi 420 predmeta. Osim toga, povratnici ni tijekom 2014. nisu uspijevali ostvariti pravo na zdravstveno osiguranje, budući se status povratnika priznaje retroaktivno.

U 2014. isplatu novčane naknade za smještaj u vlastitom aranžmanu do osiguranja jedinice za stambeno zbrinjavanje je primilo 39 obitelji, ali nova rješenja nisu donošena zbog nedostatnih sredstava. Osim toga, DUOSZ kao drugostupanjsko tijelo ne daje potrebna tumačenja i mišljenja o primjeni ZPPDS-a.

U nekim od objekata organiziranog smještaja u kojima su smještena 422 korisnika uvjeti su uistinu vrlo loši, čemu smo se uvjerali tijekom nenajavljene posjete Prihvatnom centru Strmica kraj Knina. Iako će većina ovih osoba biti zbrinuto kroz razne modele stambenog zbrinjavanja ili prelaskom u sustav socijalne skrbi, nejasno je kako će, budući da imaju vrlo male ili nikakve prihode, plaćati najamnine i režije.

Dugogodišnji problem stambenih i poslovnih objekata vraćenih u posjed vlasnicima, u koje su privremeni korisnici uložili vlastita sredstva i time povećali njihovu vrijednost, zbog kojih su pokrenuli sudske postupke protiv vlasnika, zbog nedostatnih kapaciteta DUOSZ-a počeo se rješavati u tek 8 od 18 preostalih predmeta, iako su izmjene ZPPDS-a omogućile sklapanje nagodbe sa RH kojom bi vlasnici nekretnina bili izuzeti od obveze povrata sredstava.

Zaključno, 1.702 zahtjeva za obnovu nije riješeno u prvom stupnju, a u žalbenom postupku pred DUOSZ nalazi se još 593 predmeta. Iako mnogi podnositelji ovih zahtjeva danas žive izvan RH i s njima je teško stupiti u kontakt, u mnogim postupcima u kojima je predmet još 2009. ili 2010. vraćen na ponovno rješavanje još nije doneseno novo prvostupanjsko rješenje.

PREPORUKE:

26. Odboru za zakonodavstvo HS, da izradi pročišćeni tekst Zakona o područjima posebne državne skrbi;
27. VRH, da osigura dodatna sredstva, odnosno stambene jedinice za zbrinjavanje korisnika čiji su zahtjevi za stambeno zbrinjavanje riješeni, ali im nisu osigurane stambene jedinice, odnosno za sve ostale korisnike stambenog zbrinjavanja uključene u liste reda prvenstva i godišnje planove stambenog zbrinjavanja;
28. VRH, da donese normativne izmjene kojima će se priznati prava na novčanu pomoć i zdravstvenu zaštitu po posebnom propisu o statusu povratnika, od trenutka donošenja rješenja kojim se utvrđuje status povratnika;
29. VRH, da ujednači pravni okvir temeljem kojeg se povratnicima - bivšim nositeljima stanarskih prava valorizira, u punoj mjeri ili u određenom postotku, činjenica da su bivši nositelji stanarskih prava kako je to vrijedilo u vrijeme kada su stanove otkupljivali građani većinom hrvatske nacionalne pripadnosti;
30. VRH i DUOSZ, da u razumnom i što skorijem roku sklope nagodbe sa vlasnicima zauzete privatne imovine u čiji posjed još uvijek ne mogu stupiti, odnosno koja je devastirana, a koji moraju isplatiti novčane iznose privremenim korisnicima na ime izvršenih ulaganja;
31. DUOSZ, da na primjeren način obavijesti sve korisnike programa stambenog zbrinjavanja o podacima potrebnim za izvršavanje uplate mjesečnog najma, po mogućnosti preporučenom pošiljkom;
32. DUOSZ, da prilikom sklapanja ugovora o otkupu stana sa bivšim nositeljima stanarskog prava u statusu stranca izradi ugovor prije nego se zatraži suglasnost ministra pravosuđa;
33. DUOSZ, da donese rješenja i osigura isplatu sredstava korisnicima stambenog zbrinjavanja koji ostvaruju pravo na isplatu novčane naknade za smještaj u vlastitom aranžmanu do osiguranja jedinice za stambeno zbrinjavanje temeljem zaključka Vlade RH od 17. srpnja 2008. godine.

3.6. Statusna prava građana

Prebivalište

Pokretanje postupaka odjave prebivališta po službenoj dužnosti zbog neispunjavanja obveza građana propisanih Zakonom o prebivalištu glavno je obilježje ove teme u 2014. Prijepore je izazivao i postupak prijave privremenog odlaska u inozemstvo, jer je građanima srpske nacionalnosti u diplomatskim/konzularnim predstavništvima u Beogradu i Subotici omogućeno podnošenje prijave samo zbog obnove ili stambenog zbrinjavanja, ali ne i ostalih zakonskih razloga.

Državljanstvo

Podatci o relativno malom broju primitaka u državljanstvo osoba rođenih u RH mogu se objasniti otežanom mogućnošću ispunjavanja propisanih uvjeta. Za osobe koje su RH napustile kao djeca i imaju prebivalište u nekoj od država nastalih raspadom bivše SFRJ, a nisu hrvatske nacionalnosti, traži se ispunjavanje težih uvjeta od onih propisanih za osobe u braku s hrvatskim državljaninom, iseljenike ili Hrvate bez prebivališta u RH. Također, i potomci pripadnika nacionalnih manjina rođeni u inozemstvu, koji hrvatsko državljanstvo nisu stekli kao maloljetnici, a žive u državama nastalim raspadom bivše SFRJ, smatraju da im

je otežana mogućnost da doista budu pripadnici nacionalnih manjina, jer za njih nije predviđeno stjecanje hrvatskog državljanstva na olakšan način.

Boravak stranca

Značajan problem predstavlja situacija da se strancima koji žive u RH odbija zahtjev za produženje privremenog boravka zbog neposjedovanja valjane strane putne isprave, iako im je prethodnih godina, u istoj situaciji i po istom zakonu, boravak bio uredno produžavan. Napuštanje RH radi pribavljanja nove putovnice im je nemoguće zbog obiteljskih i financijskih razloga, a time su osobito pogođeni članovi obitelji hrvatskih državljanina kojima je prethodni boravak bio odobren zbog spajanja obitelji ili iz humanitarnih razloga, kao i osobe koje žive u RH, a još od stjecanja neovisnosti nisu u potpunosti regulirale svoj status.

PREPORUKE:

34. MUP, da se izmjenom Zakona o hrvatskom državljanstvu omogući osobama rođenim u RH koje imaju prebivalište u državama nastalim raspadom SFRJ te potomcima pripadnika nacionalnih manjina rođenih i nastanjenih u inozemstvu, stjecanje hrvatskog državljanstva pod istim uvjetima kao i iseljenicima ili pripadnicima hrvatskog naroda koji nemaju prebivalište u RH;
35. MUP, da u postupcima odobrenja i produžetka privremenog boravka osoba koje se nalaze u RH postupa sukladno prijašnjoj praksi utemeljenoj na odredbi članka 52. stavka 3. i 4. Zakona o strancima, te da prilikom donošenja rješenja posebno vrednuje okolnosti koje se odnose na humanitarne razloge i spajanje obitelji (primjerice, dugotrajnost življenja u RH, zasnivanje obitelji i doma te nenapuštanje države tijekom cijelog tog razdoblja).

3.7. Postupanje policijskih službenika

Došlo je do daljnjeg povećanja zaostataka u radu Povjerenstva za postupanje po pritužbama u MUP-u, uz istovremeno povećanje broja novih predmeta što ne pridonosi učinkovitom građanskom nadzoru nad radom policije, iako je značajno veći postotak osnovanosti prigovora građana utvrđen pred Povjerenstvom nego unutarnjim policijskim nadzorom.

Razlog još uvijek značajnom broju pritužbi građana pučkoj pravobraniteljici je nepovjerenje u objektivnost vođenja postupaka unutarnjeg nadzora MUP-a. Postoji mogućnost da se u policijskim evidencijama građane unaprijed evidentira kao počinitelje kažnjivih djela, već prilikom samog postupanja policije prema njima, iako o tome nema sudske odluke. Isto tako, slučajevi ukazuju da se građani suočavaju s teškoćama pri prijavljivanju policiji kaznenog djela za koje se progone po službenoj dužnosti jer podnošenje prijave policijski službenik može ocijeniti neopravdanim, što nije prihvatljivo.

PREPORUKE:

36. MUP, da osigura uvjete za učinkovito funkcioniranje Povjerenstva za postupanje po pritužbama i unutarnjeg nadzora;
37. MUP, da podatke u kriminalističkim evidencijama uskladi s stvarnim stanjem uz strogu kontrolu načina vođenja tih evidencija;
38. MUP, da građani bez zapreka mogu prijavljivati kaznena djela koja se progone po službenoj dužnosti.

3.8. Radni i službenički odnosi

Prava za vrijeme nezaposlenosti

Pritužitelji su iskazivali nezadovoljstvo radom HZZ-a zbog nemogućnosti ostvarivanja prava na stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa, zbog dugotrajnosti žalbenih postupaka protiv rješenja kojima je HZZ odlučivao o brisanju iz evidencije nezaposlenih osoba ili zbog gubitka prava na novčanu naknadu. Još uvijek veliki broj nezaposlenih osoba u evidenciji HZZ-a pokazuje da mjere koje se provode nisu dovoljne kako bi se broj nezaposlenih znatnije smanjio.

Radni odnosi u javnim službama

Pritužbe u ovom području su se odnosile na nepravilnosti vezane uz nedopuštene otkaze, umanjene plaće, neisplatu uvećane plaće za prekovremeni rad, moguće nepravilnosti pri zapošljavanju i imenovanju i/ili razrješenju ravnatelja, neisplatu otpremnine i neuručenje obračuna dugovane, a neisplaćene plaće. Povodom prijedloga Zakona o obavljanju pratećih i neosnovnih djelatnosti u javnom sektoru, kojim se predviđalo izdvajanje spomenutih djelatnosti iz javnog i uključivanje u privatni sektor (outsourcing), njegovo nepromišljeno uvođenje moglo bi imati za posljedicu kršenje prava koja proizlaze iz službeničkih odnosa, ali i socijalnih prava službenika u javnim i državnim službama.

Radni odnosi u gospodarstvu i obrtu

Pritužbe građana su se odnosile na: prestanak radnog odnosa, neproduženje ugovora o radu sklopljenog na određeno vrijeme, nezakoniti prekovremeni rad, neisplatu dospjele dugovane plaće i otpremnine te neuručenje obračuna dugovane, a neisplaćene plaće i otpremnine. Građane smo upućivali na zaštitu prava kod poslodavca i sudskim putem, a zaprimljeni upiti i dalje pokazuju da postoji potreba za boljom informiranošću građana o načinu njihove zaštite u području radnih odnosa.

Uznemiravanje i zlostavljanje na radnom mjestu

Zlostavljanje na radu ili mobing je već prepoznat kao specifičan i rastući problem radnika zaposlenih kod poslodavaca u gospodarstvu i obrtu, javnim službama, kao i zaposlenih u državnoj službi, ali još uvijek nije sustavno i cjelovito zakonski reguliran. Kako je broj osoba koje smatraju da su žrtve zlostavljanja na radu za godinu dana povećan čak 2,5 puta, možemo samo pretpostaviti koliki je broj onih koji su bili žrtve, a ni od koga nisu zatražili pomoć. Navodi u zaprimljenim pritužbama ukazuju da je teško prepoznati radi li se u konkretnim slučajevima o težim kršenjima prava iz radnog odnosa, zlouporabi ovlasti ravnatelja i/ili članova školskih odbora ili o zlostavljanju na radu.

Službenički odnosi

Nastavili smo raditi na pritužbama iz prethodnih godina kojima su pritužitelji ukazivali na povrede prava zbog nezakonitog rasporeda nakon promjene ustroja državnih tijela te izražavali sumnju na promjenu strukture zaposlenih prema političkom ili drugom opredjeljenju, u ministarstvima pravosuđa, obrane, financija te socijalne politike i mladih. Ponavljali smo naše preporuke pozivajući pritužena ministarstva da preispitaju osnovanost pojedinih žalbi, postupe sukladno odlukama Odbora za državnu službu i presudama Upravnog suda te u slučaju očite nezakonitosti zamjene vlastita rješenja novima, bez retroaktivnog učinka. I Ministarstvo uprave je svim državnim tijelima ukazalo na obvezan sadržaj obrazloženja rješenja u službeničkim stvarima, pravne posljedice poništenih rješenja, kao i na obvezu pridržavanja zabrane retroaktivnosti u postupku donošenja rješenja.

Nastavili smo postupati i po pritužbama zatečenih policijskih službenika nakon promjene unutarnjeg ustrojstva MUP-a iz 2012., kojima se ukazivalo na povrede prava policijskih službenika zatečenih na rukovodećim radnim mjestima unutarnjih ustrojstvenih jedinica, zbog provedbe internih oglasa za popunu tih radnih mjesta, kao da se radi o nepopunjenima. Presudom Upravnog suda odbijen je kao neosnovan tužbeni zahtjev MUP-a, a rješenje Odbora za državnu službu kao tuženika ocijenjeno je zakonitim, no nakon toga je Hrvatski sabor donio Vjerodostojno tumačenje st. 1. čl. 126., a u svezi s čl. 60., 62. i 63. ZP-a prema kojem je razvidna obveza da se donošenjem Pravilnika o unutarnjem redu MUP-a, usklađenog sa ZP-om, svi policijski službenici trebaju imenovati, izabrati ili rasporediti sukladno Pravilniku, neovisno o tome koje poslove su do tada obavljali i to sukladno postupcima utvrđenim čl. 60., 62. i 63. ZP-a. Slijedom Vjerodostojnog tumačenja obustavljaju se već započeti žalbeni postupci, zbog čega su podneseni prijedlozi Ustavnom sudu za ocjenu ustavnosti Vjerodostojnog tumačenja.

PREPORUKE:

39. HZZ, da poboljša informiranost građana u svezi njihovih prava za vrijeme nezaposlenosti, da aktivnije i transparentnije sudjeluje u prekvalifikaciji radnika koji su tehnološki višak te da u tu svrhu na cijelom području RH poveća i osnaži broj mobilnih timova;
40. MRMS i MU, da racionalizaciju javnih službi provode na način koji neće dovesti u pitanje redovito i kvalitetno obavljanje djelatnosti u javnim službama uz poštovanje stečenih prava državnih i javnih službenika;
41. MRMS, da normativno regulira zlostavljanje na radu, uz prethodno provedenu javnu raspravu, kako bi se na što bolji način osigurala pravna zaštita žrtvama.
42. Ministarstvima, da se u postupku donošenja novih rješenja o rasporedu službenika zbog promjena ustroja, pridržavaju pravila o zabrani retroaktivnosti u upravnom postupku te drugih nezakonitosti zbog kojih su rješenja bila poništena, sukladno odlukama Odbora za državnu službu, uputi Ministarstva uprave i presudi Upravnog suda.

3.9. Diskriminacija na području rada i zapošljavanja

Pritužbe na diskriminaciju u području rada i zapošljavanja čine 49,4% pritužbi. Od toga su 33,1% na diskriminaciju u području rada, a 16,3% u području zapošljavanja, što predstavlja porast u odnosu na 2013.

Zaposleni građani i dalje ne žele pokretati dugotrajne, neizvjesne i skupe sudske postupke pa trpe kako ne bi ostali bez posla. Nezaposlenost nije ujedno i diskriminacija, ali postoje kategorije građana koje se nalaze u posebnom riziku od diskriminacije, siromaštva i socijalne isključenosti: osobe starije životne dobi još uvijek radno sposobne, mladi, dugotrajno nezaposlene osobe sa srednjoškolskim obrazovanjem te pripadnici nacionalnih manjina, naročito romske, koji su zbog nedovoljnog obrazovanja prisiljeni raditi na niskokvalificiranim, povremenim te slabo plaćenim poslovima. Građani su se najviše žalili na diskriminaciju po osnovi dobi i obrazovanja, ali najveći broj pritužbi odnosi se na diskriminaciju po više osnova. Sindikati i dalje ukazuju na diskriminaciju po osnovi članstva u sindikatu, navodeći kako ono utječe na odluke poslodavca o sklapanju i produživanju ugovora o radu.

Dob je jedna od najčešćih prepreka zapošljavanju, što je vidljivo iz brojnih oglasa za zapošljavanje na internetskim portalima. Osim dobi, oglasi su često sadržavali i druge diskriminatorne kriterije, poput imovnog stanja, jer se bez opravdanog razloga za zapošljavanje tražilo posjedovanje osobnog automobila. HZZ ne donosi upravne akte kada

odbija zahtjev nezaposlene osobe za upućivanjem na obrazovanje i osposobljavanje radi prekvalifikacije, čime im se onemogućava podnošenje žalbe. Slično je i sa mjerom stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa, jer prema mišljenju MRMS i HZZ nije riječ o pravu nezaposlene osobe, već mogućnosti koja ovisi o priljevu financijskih sredstava u državni proračun.

Građani i dalje ukazuju na diskriminaciju u državnoj i lokalnoj službi po osnovi političkog ili drugog uvjerenja do koje dolazi pri izmjeni pravilnika o unutarnjem redu, a MU ima odgovornost za uspostavu učinkovitog sustava kontrole zakonitosti i svrsishodnosti ovih akata javnopravnih tijela. Zabrinjava i percepcija građana kako je do posla i pogodnosti u državnom i javnom sektoru moguće doći jedino putem pripadnosti određenoj političkoj opciji ili korupcijom i nepotizmom.

Beskućnici se zbog svog društvenog položaja susreću se s brojnim problemima, predrasudama i stereotipima zbog čega je i mala vjerojatnost da će se uspjeti zaposliti. Kada i pronađu posao, riječ je uglavnom o fizičkim poslovima na nekoliko sati.

Tijekom 2014. zaprimili smo i veliki broj pritužbi na diskriminaciju po različitim osnovama u procesu restrukturiranja i zbrinjavanja viška radnika u velikom trgovačkom društvu u vlasništvu RH. Kriteriji za utvrđivanje viška radnika iz kolektivnog ugovora nisu bili u suprotnosti s propisima niti su izravno diskriminatorni, no zbog nedovoljne transparentnosti i nejasnog načina odlučivanja o višku radnika, pojavila se sumnja na samovolju i arbitrarnost. U takvim postupcima kriteriji utvrđivanja viška radnika trebaju biti jasni i određeni, a treba voditi računa i o tome kako neki naizgled neutralni kriteriji djeluju na određene skupine radnika kako ne bi došlo do neizravne diskriminacije.

PREPORUKE:

43. MRMS i HZZ, da kontinuirano rade na povećanju stope zaposlenosti ranjivih skupina građana, uključujući i beskućnike, sukladno strateškim dokumentima;
44. HZZ, da nastavi s edukacijom različitih dionika na tržištu rada, a pogotovo poslodavaca, na osvještavanju stereotipa i diskriminacije na radnom mjestu i u postupcima zapošljavanja;
45. MRMS i HZZ, da o pravu korisnika mjera za poticanje zapošljavanja odlučuje upravnim aktom;
46. MU, da ustanovi učinkovit sustav kontrole zakonitosti i svrsishodnosti Pravilnika o unutarnjem redu koje donose čelnici javnopravnih tijela.

3.10. Umirovljenici i starije osobe

Socijalna sigurnost starijih osoba

Izvaninstitucijske usluge za starije i nemoćne osobe ne razvijaju se dovoljno, niti su u Mreži socijalnih usluga ravnomjerno određene, a izostavljen je poludnevni i cjelodnevni boravak za starije osobe. Nije uvedena državna naknada za starije od 65 godina, već je ZSS/13 smanjio iznose ZMN starijim i nemoćnim osobama. I dalje je prisutan problem sklapanja ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju jer među davateljima uzdržavanja ima i onih koji ne izvršavaju svoje ugovorne obveze, već im je jedini cilj doći do stambenog prostora.

PREPORUKE:

47. MSPM, da u Mreži socijalnih usluga poveća broj socijalnih usluga Savjetovanje i pomaganje te Pomoć u kući za starije osobe te da osigura dostupnost ovih usluga na cijelom teritoriju RH, uz prethodno mišljenje jedinica područne (regionalne) samouprave i Grada Zagreba te uključi u Mrežu socijalnih usluga Boravak, prema stvarnim potrebama starijih i nemoćnih osoba;

48. MSPM, da izmjenama Zakona o socijalnoj skrbi ili podzakonskim aktom propiše kriterije za prijam i otpust korisnika u domu za starije i nemoćne osobe te uvede transparentne Liste čekanja;
49. MSPM, da izmjenama Zakona o socijalnoj skrbi uveća iznose zajamčene minimalne naknade za starije i nemoćne osobe, odnosno uvede državnu potporu za starije osobe bez mirovine;
50. MSPM, da u suradnji s jedinicama područne (regionalne) samouprave i Gradom Zagrebom, odnosno Savjetima za socijalnu skrb razvija i unaprjeđuje sustav socijalnih usluga za starije i nemoćne osobe, posebice izvaninstitucionalne usluge;
51. MSPM i udrugama i drugim dionicima koji se bave zaštitom starijih osoba, da i nadalje organiziraju ciljana savjetovanja i kampanje u domovima socijalne skrbi, udrugama, mjesnim odborima, gradskim četvrtima kojima bi se starije osobe upoznale o bitnim razlikama između ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju i mogućim štetnim posljedicama sklapanja takvih ugovora;
52. MP, da razmotri opravdanost postojanja ugovora o dosmrtnom uzdržavanju u Zakonu o obveznim odnosima te ugradi jače zaštitne mehanizme za primatelje uzdržavanja ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju u skladu s načelima jednake vrijednosti činidbi i savjesnosti i poštenja.

Mirovinsko osiguranje

Početak primjene novog ZOMO je u javnosti izazvalo negodovanje, naročito branitelja, jer je propisano da se iznosi mirovina korisnika ostvarenih po posebnim propisima dijele na dio ostvaren prema posebnom propisu i onaj ostvaren prema mirovinskom stažu. MRMS je u međuvremenu suspendirao primjenu te odredbe u donosu na branitelje, do 30. lipnja 2015.

Prosječna mirovina u prosincu 2014 iznosila je 2.231,48 kn, a 48,64 % korisnika mirovine primalo je mirovinu nižu od prosječne.

Kod primjene međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju i dalje su prisutni problemi korisnika mirovina s prebivalištem u BiH i Srbiji te problem neisplate mirovina korisnicima koji nemaju ili nisu dostavili svoj OIB u HZMO.

PREPORUKE:

53. MRMS, da razmotri mogućnost ponovnog uvođenja minimalne mirovine bez obzira na mirovinski staž, koja bi mogla osigurati dostojanstvenu starost i građanima s malo godina staža;
54. HZMO–u, da boljom međunarodnom suradnjom, naročito sa susjednim zemljama, poboljša informiranost građana o načinu korištenja prava na mirovinsko osiguranje u slučajevima kada je ono ostvareno u jednoj, a ostvaruje se u drugoj državi;
55. HZMO-u, da u suradnji s MVEP informira hrvatske građane s prebivalištem u inozemstvu o važnosti pribavljanja OIB-a.

3.11. Diskriminacija temeljem dobi

Osobe starije životne dobi rijetko se odlučuju zatražiti pomoć od nadležnih institucija pa većina dobne diskriminacije ostaje neprijavljena, a neprimjeren govor u javnom prostoru samo je jedan od načina njihove diskriminacije. I dalje su u nekim domovima za starije i nemoćne prisutni diskriminatorni kriteriji prijema.

Usluge koje se oslanjaju isključivo na moderne tehnologije postaju nedostupne osobama starije životne dobi. Mogućnost izbora između tradicionalnih i suvremenih načina komuniciranja starijim bi osobama osigurala sudjelovanje u javnom životu i postupku donošenja za njih važnih odluka.

Na diskriminatorne odredbe ZOSPC upućivali su, uz mlade, i vozači starije životne dobi.

PREPORUKE:

56. Svim javnopravnim tijelima, da pri kreiranju svojih proizvoda ili usluga kroz primjenu univerzalnog dizajna vode računa o njihovoj pristupačnosti osobama starije životne dobi;
57. Svim javnopravnim tijelima, da uz suvremene tehnologije omoguće komuniciranje i tradicionalnim načinima.

3.12. Socijalna skrb

ZSS/13 nije poboljšao socijalni status potpuno radno nesposobnih osoba niti ovisnih o pomoći i njezi druge osobe pa bi sljedećim izmjenama ZSS-a trebalo propisati da se za njih iznos ZMN uvećava za određeni postotak. Nisu uočeni pozitivni pomaci u rješavanju zaostataka pri rješavanju drugostupanjskih predmeta iz područja socijalne skrbi.

Odgadaanje donošenja Uredbi kojima bi se trebao regulirati status ugroženog/zaštićenog kupca energije, onemogućuje osobama koje žive u siromaštvu, odnosno onima lošeg zdravstvenog stanja i s invaliditetom, ostvarivanje prava koja su im zakonom zajamčena.

Još uvijek nije izrađena Strategija socijalnog stanovanja, a mnoge lokalne jedinice ne ispunjavaju svoje zakonske obveze subvencioniranja socijalnog stanovanja i ne financiraju prenoćišta odnosno prihvatilišta za beskućnike.

Beskućnici nemaju jednak pristup pravima iz socijalne skrbi zbog čega bi trebalo realizirati njihovu bržu integraciju u lokalnoj zajednici, zbog čega treba redefinirati pojam beskućnika prema ETHOS klasifikaciji. Mreža socijalnih usluga za beskućnike nije usklađena sa ZSS/13 jer u određenim županijama za njih uopće nisu određene socijalne usluge.

PREPORUKE:

58. MSPM, da izmjenama Zakona o socijalnoj skrbi uveća iznose zajamčene minimalne naknade za potpuno nesposobne za rad i privređivanje te starije osobe;
59. MSPM i MG, da izrade Prijedlog Uredbe o utvrđivanju kriterija za stjecanje statusa ugroženog kupca energije i Uredbe o utvrđivanju kriterija za stjecanje statusa zaštićenog kupca energije i planiraju i osiguraju sredstva za ovu namjenu u državnom proračunu za 2016. godinu;
60. MSPM, da provede aktivnosti u cilju izrade Strategije socijalnog stanovanja;
61. MSPM, da izradi detaljnu analizu opterećenosti Službe za drugostupanjski postupak i vještačenje te izradi plan rješavanja drugostupanjskih predmeta kako bi se osiguralo rješavanje žalbi u zakonskom roku;
62. MSPM, da izmjenama Zakona o socijalnoj skrbi izrijeком propiše koja prava iz socijalne skrbi ima beskućnik dok ne regulira svoj boravak/prebivalište i ne uključi se ponovno u život lokalne zajednice te definira pojam beskućnika sukladno ETHOS klasifikaciji;
63. MSPM, da organizira provođenje istraživanja o problemima beskućništva, stvarnom broju beskućnika i njihovom socijalnom uključivanju pa temeljem toga izradi Nacionalni program skrbi o beskućnicima u skladu s Rezolucijom Europskog parlamenta o strategiji EU o beskućništvu;
64. MSPM, velikim gradovima i gradovima u središtu županije te jedinicama područne (regionalne) samouprave, da provode obveze iz ZSS/13 o beskućnicima;
65. MSPM, da uskladi Mrežu socijalnih usluga za beskućnike s njihovim stvarnim potrebama.

3.13. Ovrhe

Pučkoj pravobraniteljici građani se i dalje pritužuju kako za ovršni postupak saznaju tek nakon blokade računa, kada su im sredstva ovršena. Kod podmirenja obveze ovrhovoditelju ili ustupa potraživanja blokada računa se ne ukida sve dok ovrhovoditelj ne obavijesti Finu i povuče nalog što, budući da nije određen rok, može biti dugotrajno ili dovesti do dvostrukog plaćanja. Građani su nam se obraćali i zbog zaštite primanja temeljem ugovora o djelu te ugovora o autorskom djelu koja, da bi bila zaštićena, moraju biti jedina stalna novčana primanja, što treba dokazati javnom ispravom, a ovršenici nemaju informaciju tko i u kojem obliku tu ispravu izdaje.

Poseban problem su ovrhe na nekretninama što je posebno osjetljivo kada se radi o iseljenju obitelji kojoj je to jedini dom. Pri tome građani ukazuju na nelogičnosti u sudskom postupku i sumnju u zakonsku utemeljenost odluka o ovrsi, međutim, do deložacija dolazi temeljem sudske odluke, protiv koje su se mogli ulagati pravni lijekovi. Međutim, kada je riječ o jedinoj nekretnini koja ovršeniku služi za stanovanje, pravo na dom trebalo bi biti zaštićeno sukladno praksi ESLJP i Ustavnog suda RH, uvažavajući načelo razmjernosti.

PREPORUKE:

66. MP, da izmjenama Ovršnog zakona propiše rok u kojem ovrhovoditelj odmah po namirenju ili ustupu tražbine mora povući ovršnu ispravu iz očevidnika;
67. MP, da izmjenama Ovršnog zakona utvrdi tijelo koje će izdavati javnu ispravu kao dokaz da je neko primanje jedino stalno novčano primanje na koje se primjenjuje ograničenje ovrhe;
68. MP, da u Ovršni zakon unese odredbu o zaštiti prava na dom.

3.14. Branitelji

Prava branitelja regulirana su u više propisa koji se često mijenjaju, dok je temeljni zakon koji uređuje prava branitelja mijenjan 13 puta od 2004. Upravo pravna nesigurnost i činjenica da prava branitelja nisu regulirana jednim sveobuhvatnim propisom, nego u više njih i uz česte izmjene, rezultirala je je jednim od zahtjeva, izraženim na prosvjedu dijela branitelja koji se od studenog 2014. održava ispred MB, za donošenjem sveobuhvatnog i cjelovitog zakona o pravima hrvatskih branitelja. Početkom 2014. ukinuto je i pravo na opskrbninu, a dijelu korisnika to je pravo trebala zamijeniti ZMN predviđenim ZSS, no nije bilo pravovremene informacije o postupku podnošenja zahtjeva te su neki korisnici opskrbnine ostali bez ikakvih prihoda. Broj pritužbi branitelja pučkoj pravobraniteljici značajno je pao, a odnose se na rad ureda državne uprave kao prvostupanjskih tijela, ali i drugostupanjskih tijela povodom žalbi na rješenja o utvrđivanju statusa hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata i dužinu trajanja postupka, pri čemu obiluju detaljnim opisima ratnih putova i teške materijalne situacije te molbama za pomoć u rješavanju stambenog pitanja.

PREPORUKA:

69. MB i drugim ministarstvima nadležnim za odlučivanje o materijalnim i drugim pravima branitelja i članova njihovih obitelji po posebnim propisima, da branitelje uključe u izradu propisa koji se na njih odnose te ih na odgovarajuće načine pravovremeno i detaljno informiraju o pravima koje imaju i načinima njihova ostvarenja.

3.15. Civilne žrtve rata

Zaprimljene pritužbe odražavaju brojne probleme kao što su nepriznato stradavanje i obeštećenje, visoki parnični troškovi u postupcima za naknadu štete, postupci ovrhe i drugi. Izrada novog zakona koji bi obuhvatio sve stradalnike rata odgođena je za IV. kvartal 2015. Istovremeno, pred ESLJP raste broj predmeta iz RH koji se tiču neučinkovitih istraga za zločine počinjene tijekom rata, vezano za: povrede prava na život zbog nedjelotvornog istraživanja počinjenih zločina; prava na pravično suđenje; prava na djelotvorni pravni lijek; diskriminaciju te pogrešne primjene zakona o oprost. Postignute su prve nagodbe između članova obitelji žrtava i RH, no predstoji ustaljenje postupanja Vlade RH prema ovoj skupini građana.

PREPORUKE:

70. MB, da izradi Prijedlog Zakona o zaštiti vojnih invalida i civilnih stradalnika rata i uputi ga u javnu raspravu;
71. VRH, da otpiše dugove parničnih troškova u postupcima za naknadu štete civilnim žrtvama rata.

3.16. Zdravlje

Zdravstvena zaštita

Tijekom 2014. godine objavljene su teze Zakona o pravima, obvezama i odgovornostima pacijenata koji bi trebao sadržavati odredbe o djelotvornom pravnom sredstvu za zaštitu prava pacijenata, sukladno odluci Ustavnog suda i ranijim preporukama pučkog pravobranitelja. Osim tog zakona MZ je provelo i postupak internetskog savjetovanja sa zainteresiranom javnošću za još 25 zakona, ili njihovih izmjena i dopuna, u periodu od 5. prosinca 2014. do 5. siječnja 2015. Pored neprimjerenog termina savjetovanja, materija koju treba obuhvatiti budućim propisima nije izložena na način propisan Uredbom o provedbi postupaka procjene učinaka propisa, čime je onemogućena kvalitetna javna rasprava.

Zdravstveno osiguranje

Građani su pritužbama ukazivali na moguće propuste u radu HZZO-a zbog kojih nisu mogli ostvariti prava iz obveznog i dopunskog zdravstvenog osiguranja. Davali smo im opću pravnu informaciju upućujući ih na nadležna tijela, uključujući i sudove te pravnu pomoć odvjetnika. Značajan je bio i broj upita kojim su se građani obraćali pučkoj pravobraniteljici smatrajući da se zapravo obraćaju HZZO-u, što pokazuje da su im informacije od strane nadležnog tijela nedostupne.

PREPORUKE:

72. MZ, da donese i objavi Pravilnik o osiguranju medicinski prihvatljivog vremena za ostvarivanje zdravstvenih usluga uspostavom listi čekanja;
73. MZ, da se u postupku donošenja propisa drži Zakona o procjeni učinaka propisa i Uredbe o provedbi procjene učinka propisa te Kodeksa savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata;
74. HZZO-u, da osigura dovoljan broj službenika za zaprimanje i obradu upita građana, osobito za komunikaciju putem telefona i elektroničke pošte.

3.17. Diskriminacija u području zdravlja

Raspodjela raspoloživih financijskih sredstava u okviru zdravstvenog sustava problem je na kojeg, uz pritužbe građana, ukazuju i mediji. Osjećaj nepravde i nemoći naročito prati najosjetljivije društvene skupine, poput umirovljenika, nezaposlenih, osoba koje ne primaju plaću te pacijenata s teškim dijagnozama, koji su ujedno i posebno izloženi diskriminaciji temeljem dobi, imovnog ili zdravstvenog stanja te višestrukoj diskriminaciji.

Štednja u sustavu zdravstva negativno utječe na dinamiku ostvarivanja prava iz zdravstvenog osiguranja. Zbog nedostatka potrebnog reagensa nalaz količine i broja HIV virusa u krvi čeka se i do 6 mjeseci.

Strukovnim komorama u zdravstvu u nadležnost je stavljen i nadzor struke te pružanje podrške pacijentima. Praksa pokazuje kako je riječ o međusobno suprotstavljenim ovlastima koje utječu na kvalitetu pružene podrške pacijentima.

Pravilnikom o mjerilima i načinu utvrđivanja posebne psihičke i tjelesne zdravstvene sposobnosti za osobu koja se prima u policiju i policijskog službenika te o sastavu i načinu rada zdravstvenih komisija u ovlaštenim zdravstvenim ustanovama propisano je nekoliko diskriminatorskih kontraindikacija za obavljanje policijskog posla.

PREPORUKE:

75. MZ i HZZO, da poduzmu sve radnje kojima će se HIV pozitivnim pacijentima ponovno osigurati pravovremena dostupnost potrebne dijagnostike i liječenja i tako omogućiti ostvarenje zdravstvene zaštite u skladu sa zakonom i standardom kliničke skrbi;
76. MUP, da revidira popis kontraindikacija navedenih u Pravilniku o mjerilima i načinu utvrđivanja posebne psihičke i tjelesne zdravstvene sposobnosti za osobu koja se prima u policiju i policijskog službenika te o sastavu i načinu rada zdravstvenih komisija u ovlaštenim zdravstvenim ustanovama.

3.18. Obrazovanje

Hrvatski sabor donio je Strategiju obrazovanja, znanosti i tehnologije kojom su definirani ključni ciljevi na kojima će se temeljiti reforma sustava obrazovanja. Poštujući preporuku Nacionalnog vijeća za odgoj i obrazovanje, tijela obrazovne politike reducirala su aktivnosti na donošenju novih i izmjenama postojećih zakonskih i podzakonskih akata, kurikulumu i udžbenika do donošenja Strategije. Međutim, MZOS nakon toga nije predvidjelo donošenje sustavno važnih zakona iz područja obrazovanja.

Pritužbe koje smo zaprimili odnosile su se na kvalitetu studijskog procesa, studentski standard i ostvarivanje i zaštitu prava studenata. Obratili su nam se i studenti koji nisu dobili državnu stipendiju jer Pravilnikom o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na državnu stipendiju kao jedan od kriterija za dodjelu nisu predviđene teške socio-ekonomske prilike.

PREPORUKA:

77. MZOS, da dopuni kriterije za dodjelu državnih stipendija u kategoriji E – studentima slabijeg socio-ekonomskog statusa, propisane Pravilnikom o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na državnu stipendiju.

3.19. Diskriminacija u području i temeljem obrazovanja

Većina pritužbi koje se odnose na diskriminaciju u području ili temeljem obrazovanja ukazuje kako sustav obrazovanja ne prati potrebe gospodarstva, dok poslodavci još uvijek ne prepoznaju niti pri zapošljavanju primjenjuju ishode reformiranog visokog obrazovanja. Pravilnik kojim bi se propisala odgovarajuća vrsta obrazovanja učitelja, nastavnika i stručnih suradnika još uvijek nije donesen. Terminologija koja se koristi u propisima međusobno je neusklađena pa se nerijetko još uvijek koriste pojmovi VSS, VŠS i SSS, iako je takav koncept određivanja razine obrazovanja napušten prelaskom na Bolonjski sustav. Pozicija diplomanata specijalističkih diplomskih stručnih studija na tržištu rada i dalje je upitna. Njihova znanja i vještine nisu prepoznati pa se i za obavljanje stručnih zanimanja kao zakonski uvjet traži završen sveučilišni diplomski studij. Jedan od takvih propisa je i ZOŠPC temeljem kojeg se za poslove ispitivača ili nadzora nad radom autoškola traži završen sveučilišni diplomski studij.

PREPORUKE:

78. Ministarstvima i drugim nadležnim tijelima, da potrebnu vrstu obrazovanja za pojedina radna mjesta usklade s Hrvatskim kvalifikacijskim okvirom i Bolonjskim sustavom vodeći računa o zapošljivosti diplomanata stručnih i specijalističkih diplomskih stručnih studija;
79. MUP, da izmjeni ZoSPC u dijelu kojim se propisuju uvjeti za poslove stručnog nadzora nad radom autoškola i za poslove ispitivača za nastavne predmete Prometni propisi i sigurnosna pravila te Upravljanje vozilom;
80. MZOS, da donese Pravilnik o odgovarajućoj vrsti obrazovanja učitelja, nastavnika i stručnih suradnika koji će biti usklađen sa Zakonom o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju.

3.20. Diskriminacija temeljem vjere

Diskriminacija temeljem vjere očituje se kao nepovoljno postupanje, često utemeljeno na stereotipima ili predrasudama, koje vodi do razlika u položaju i mogućnostima ravnopravnog sudjelovanja u društvenom životu vjernika različitih vjera ili osoba koje ne pripadaju niti jednoj vjeri.

Tijekom 2014. godine prekinuta je višegodišnja diskriminacija nekih manjinskih vjerskih zajednica potpisivanjem Ugovora između Vlade RH i Saveza crkava Riječ života, Crkve cjelovitog evanđelja i Protestantske reformirane kršćanske crkve o pitanjima od zajedničkog interesa, a čime je izvršena presuda ESLJP iz 2010.

Još uvijek nije izmijenjeno neprihvatljivo tumačenje Porezne uprave prema kojem je oslobođenje od poreza na promet nekretnina moguće ostvariti jedino ukoliko je riječ o kupnji postojećih vjerskih objekata ili zemljišta za njihovu izgradnju, ali ne i kupnji stana ili poslovnog prostora za obavljanje vjerskog obreda.

Na povrede kršćanskih osjećaja vjernika tijekom 2014. ukazala nam je HBK, navodeći kao primjere profaniziranje i obeščašćenje kršćanskih simbola u kazališnoj predstavi „Hrvatsko glumište“ u HNK-u Ivana pl. Zajca u Rijeci, otežano napredovanje policajaca i vojnika bliskih s kapelanom te napade i optužbe na račun svećenika Zadarske nadbiskupije.

Postupajući po pritužbi udruge Protagora upozorili smo diskriminirajuću praksu organiziranja svetih misa za početak školske godine na kojima prisustvuju svi nastavnici i učenici bez obzira na vjersko opredjeljenje ili ireligiozno uvjerenje, stoga smo uputili preporuku za promjenom te prakse u odnosu na nastavnike, dok je u odnosu na učenike postupala pravobraniteljica za djecu. Zaprimiti smo i upit HZZ-a vezano uz sumnju na izravnu diskriminaciju po osnovi vjere u postupku zapošljavanja putem natječaja KBF-a jer se u natječajnoj dokumentaciji tražilo i prilaganje krsnog lista. Smatrajući da zapošljavanje administrativnog osoblja, koje je ireligiozno ili pripada drugoj vjeri, ne bi ugrozilo ili umanjilo znanstveno ili obrazovno djelovanje KBF-a, uputili smo preporuku za omogućavanjem prijavljivanja kandidata bez prilaganja krsnog lista.

PREPORUKE:

81. PU, da postupi sukladno Odluci Ustavnog suda U-III-3817/2009 iz 2012. godine, odnosno da povuče mišljenje od 27. listopada 2005. godine o primjeni oslobođenja od plaćanja poreza na promet nekretnina;
82. Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, da prilikom zapošljavanja administrativnog osoblja omogući prijavljivanje kandidata bez prilaganja krsnog lista te poznavanja i prihvaćanja kršćanskog nauka.

3.21. Neprihvatljivo i diskriminatorno izražavanje u javnom prostoru

Najekstremniji oblik neprihvatljivog izražavanja u javnom prostoru je govor mržnje, kazneno djelo kojim se potiče na nasilje i mržnju prema pojedincu ili skupini zbog neke osobine. Prema podacima ULJPPNM lani je vođeno 29 postupaka vezano uz ovo djelo, od čega njih 20 zbog govora mržnje prema pripadnicima nacionalnih manjina.

Pored kaznene, postoji prekršajna i građanska odgovornost pojedinca ili skupine za izrečeno, no postoji i neprihvatljivo izražavanje koje uglavnom ne doseže do suda, ali podliježe osudi javnosti, za koje se također koristi termin govor mržnje, ali u najširem smislu. I tijekom 2014. diskriminatorno izražavanje najvećim je dijelom bilo usmjereno na pripadnike nacionalnih manjina, posebice srpske i romske. Neprihvatljiv govor sve je češći i u reklamnom prostoru.

Neki portali sustavno ne uvažavaju profesionalne standarde i objavljuju priloge huškačke naravi na što se opetovano upozorava, no bez pomaka. Tijekom 2014. analizirali smo tekstove na internetskim portalima o temi migranata, tražitelja azila i azilanata u razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2013. Prevladavale su vijesti o negativnim događajima, primjerice o pokušajima nezakonitog ulaska u RH, potom one koje opisuju okolnosti života u zemljama iz koje su ti ljudi potekli, no postojao je i određeni broj tekstova stereotipnog/diskriminatornog izričaja.

Glavna značajka internetskih portala je interaktivnost zbog čega je često nemoguće reagirati u realnom vremenu na sve neprihvatljive komentare. Zbog toga treba ojačati administratorske kapacitete koji bi mogli žurnije reagirati i uklanjati ih te po potrebi o njima obavještavati i tijela progona. Kako se Internetom pretežito koriste mladi, često su i žrtve različitih oblika uznemiravanja čemu treba posebno obratiti pozornost i dodatno ih educirati.

I dalje se na nogometnim stadionima čuje diskriminatorno skandiranje i pjevanje. Prema podacima HNS-a, zbog diskriminirajućeg uzvikivanja prekidane su utakmice Prve hrvatske nogometne lige, a plaćale su se i velike kazne zbog prekršaja diskriminatornog ponašanja.

Pored toga, podnijeta su 204 optužna prijedloga zbog prekršaja počinjenih pjevanjem i/ili dobacivanjem poruka sa iskazivanjem i poticanjem na mržnju na temelju rasne, nacionalne, regionalne ili vjerske pripadnosti. Ovi podatci ponovno pokazuju kako je krajnje vrijeme da se stanjem u sportu intenzivnije pozabave nadležna tijela, pri čemu prevenciji nasilja i odgoju mladih u odgovorne građane treba dati prioritet.

PREPORUKE:

83. MZOS, da provede mjeru uključivanja sadržaja o neprihvatljivosti svih oblika diskriminacije te sadržaje koji promiču toleranciju i uvažavanje različitosti u odgojno obrazovne programe za djecu i mlade iz Nacionalnog programa zaštite i promicanja ljudskih prava 2013. do 2016. godine;
84. MUP, da kontinuirano radi na provedbi edukacije policijskih službenika o prekršajnoj i kaznenoj odgovornosti za djela vezana za govor mržnje te druga kaznena djela i prekršaje povezane s diskriminacijom;
85. MK, da pri izradi medijske politike posebnu pažnju posveti diskriminatornom i neprihvatljivom izražavanju u medijima te osmisli efikasne modele njegova suzbijanja;
86. ULPPNM, da najmanje jednom godišnje organizira radionicu za urednike i novinare o pojavama diskriminacije i ulozi medija u njenom suzbijanju, a posebno onih koji prate probleme pripadnika nacionalnih manjina te prihvata i integracije migranata/tražitelja azila/azilanata.

3.22. Imovinskopravni odnosi

Stanovanje

ZNS je još od donošenja 1996. izazivao dvojbe u primjeni jer se njime reguliraju oprečna prava, s jedne strane vlasnika stanova, a s druge zaštićenih najmoprimaca, zbog čega je potrebno uložiti dodatne napore kako bi se ovaj problem što prije i na adekvatan način riješio, uzimajući u obzir prava svih na koje se ZNS odnosi. Pučki pravobranitelj je i ranijih godina izvještavao Hrvatski sabor o problemima nastalih primjenom ZNS-a, nakon ukidanja odredbe čl. 40 odlukom Ustavnog suda iz 1998. Tijekom 2014. navedeni problem je ponovno zainteresirao javnost zbog deložacija. Građani i udruge su se obraćali pučkoj pravobraniteljici ukazujući na različitu praksu sudova u primjeni ZNS-a kod iseljenja zaštićenog najmoprimca.

Građenje

U 2014. građani su nam se obraćali pritužbama koje su se odnosile na: bespravno izgrađene objekte, postupke legalizacija, sudjelovanje u postupcima donošenja prostorno-planskih dokumenata, dugotrajnost postupaka povodom žalbe drugostupanjskom tijelu, kao i na nemogućnost dobivanja informacija o stanju spisa, pritužbe na rad građevinske inspekcije te nedobivanje odgovora na prigovore i zahtjeve građana upućene MGPU i građevinskoj inspekciji. Građani često ne dobivaju odgovor građevinske inspekcije i MGPU, a ni pučka pravobraniteljica nije ažurno dobivala odgovore i očitovanja na upite, čak ni povodom požurnica.

Iz očitovanja građevinske inspekcije pučkoj pravobraniteljici proizlazi da podnositelji prijave pogrešno smatraju da se inspeksijski nadzor građenja obavlja po njihovom zahtjevu ili prijavi, odnosno da imaju položaj stranke u postupku. Međutim, ZGI propisuje rok u kojem je građevinski inspektor dužan obavijestiti podnosioca prijave da u inspeksijskom nadzoru nije povrijeđen propis, a ZUP propisuje da tijela državne uprave trebaju odgovoriti svim podnositeljima podnesaka.

Naknada za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine

U 2014. Vlada RH donijela je Odluku o kriterijima prema kojoj se ovlaštenicima naknade, kada nije moguće vratiti njihovo oduzeto, može dati drugo odgovarajuće poljoprivredno zemljište, koje je dužna iznaći Agencija za poljoprivredno zemljište. Ova pravna mogućnost ubrzat će rješavanje zahtjeva za povrat i umanjiti broj pritužbi građana. Međutim, još nije donesena Uredba za određivanje posebne vrste naknade za pokretnine koje se smatraju kulturnom baštinom, a koje su sastavni dio zbirki, muzeja, galerija i drugih ustanova. Problem predstavlja i neujednačena praksa u postupanju MP kao drugostupanjskog tijela, kao i Upravnih sudova kada u dva pravno i činjenično ista slučaja donose različite odluke.

PREPORUKE:

87. MGPU da Nacrt prijedloga Zakona o najmu stanova što prije uputi u zakonodavnu proceduru;
88. MGPU da sukladno Zakonu o građevinskoj inspekciji i ZUP-u obavještava građane o poduzetom povodom njihovih podnesaka
89. UDU u županijama te Gradu Zagrebu, da u suradnji s Agencijom za poljoprivredno zemljište, pronalaze zamjenska poljoprivredna zemljišta za potrebe povrata ovlaštenicima naknade, posebno kada je tako naloženo drugostupanjskim rješenjima i presudama upravnih sudova;
90. VRH, da donese Uredbu za utvrđivanje posebne vrste naknade za pokretnine koje se smatraju kulturnom baštinom, a koje su sastavni dio zbirki, muzeja, galerija i drugih ustanova;
91. MP, da ujednači pravnu praksu pri donošenju drugostupanjskih rješenja u postupcima povrata;
92. MP, da osigura bolju dostupnost i brže davanje pravnih mišljenja uredima državne uprave u županijama nadležnim u postupcima povrata;
93. Visokom upravnom sudu RH, da ujednači sudsku praksu u upravnim sporovima koji se vode u postupcima povrata.

3.23. Zaštita okoliša i javno zdravlje

Pritužbe na onečišćenja iz industrijskih postrojenja i sumnjiva postupanja s otpadom u blagom su porastu, a najčešće se odnose na pristup informacijama, sudjelovanje javnosti u odlučivanju u pitanjima okoliša te odražavaju brigu za zdravlje. Velik je raskorak u utvrđivanju štete nastale u okolišu između pritužbi građana i očitovanja nadležnih tijela, a važnim se pokazuje propisati zaštitu zviždača koji prijavljuju nelegalna postupanja u okolišu. Iako predviđeno Strateškim planom razvoja javnog zdravstva od 2013. do 2015., zdravstvena ekologija nije zakonski uređena niti je uvedena i razvijena obvezna procjena utjecaja na zdravlje prije izgradnje industrijskih objekata (HIA) što je posebice značajno za sredine s više industrija koje koriste fosilna goriva u dužem vremenskom razdoblju. Netransparentan je pristup i način uređenja područja zaštite od elektromagnetskog zračenja.

PREPORUKE:

94. Ministarstvu zaštite okoliša i prirode, da u suradnji s nadležnim tijelima izradi cjelovit popis mjesta s odlagalištima otpada i industrijskim izvorima onečišćenja okoliša;
95. Ministarstvu zaštite okoliša i prirode, da u suradnji s Ministarstvom zdravlja putem odgovarajućih propisa uvede obveznu procjenu utjecaja na zdravlje (HIA) prije izgradnje industrijskih objekata;
96. Ministarstvu zdravlja, da osigura sve potrebno za praćenje čimbenika okoliša i njihovog utjecaja na zdravlje, sukladno Strateškom planu razvoja javnog zdravstva od 2013. do 2015. godine;
97. Ministarstvu zdravlja, da izradi novi Pravilnik o zaštiti od elektromagnetskih polja, u skladu s Kodeksom savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata.

4. OSOBE LIŠENE SLOBODE I OBAVLJANJE POSLOVA NACIONALNOG PREVENTIVNOG MEHANIZMA

U 2014. pritužbe osoba s duševnim smetnjama pretežito su se odnosile na prisilnu hospitalizaciju, smještaj bez pristanka te na smještaj u domove za psihički bolesne odrasle osobe. Postupajući po pritužbama, bili smo u pregledu Klinike za psihijatriju, KBC-a Osijek te Doma za psihički bolesne odrasle osobe u Bjelovaru. I nadalje postoje problemi koji mogu dovesti do neujednačenog postupanja prema prisilno hospitaliziranim osobama s duševnim smetnjama te kršenja njihovih prava. Nedopustivo je da neke psihijatrijske ustanove nemaju zatvoreni odjel na kojem se treba provesti mjera prisilnog liječenja pa se zbog toga primjenjuju sredstva fizičkog sputavanja.

Osobe s duševnim smetnjama izloženije su potencijalnim kršenjima ljudskih prava pa je u okviru obavljanja poslova NPM-a posebna pozornost posvećena njihovom smještaju u psihijatrijske ustanove. Izvršeni su nenajavljeni obilasci: Klinike za psihijatriju Vrapče, Neuropsihijatrijske bolnice „Dr. Ivan Barbot“, Psihijatrijske bolnice Rab, Psihijatrijske bolnice Ugljan te Psihijatrijske bolnice Lopača. Obilascima se dobio uvid u prava prisilno smještenih nebrojivih osoba, osoba s težim duševnim smetnjama koje ozbiljno i izravno ugrožavaju vlastiti život ili zdravlje ili sigurnost, odnosno život ili zdravlje ili sigurnost drugih osoba, koje su prisilno smještene temeljem odluke županijskog suda, djece s duševnim smetnjama, korisnika socijalne usluge dugotrajnog smještaja te osoba koje same plaćaju bolnički smještaj u psihijatrijskim ustanovama. Tijekom obilazaka, u skladu s NPM metodologijom i ovlastima za postupanje, nismo analizirali psihijatrijske prosudbe i proces dijagnosticiranja duševne bolesti niti smo donosili mišljenja je li sa stručne strane bilo opravdano u psihijatrijskoj ustanovi prisilno zadržati te prisilno smjestiti pojedine osobe. Nakon obilazaka, pored pojedinačnih izvješća izrađeno je i upućeno posebno Izvješće o ljudskim pravima osoba s duševnim smetnjama u psihijatrijskim ustanovama u okviru djelovanja NPM-a.

Iako je postupanje zdravstvenih radnika prema osobama s duševnim smetnjama u pravilu vrlo profesionalno te NPM nije utvrdio postupanja koja mogu predstavljati mučenje i nečovječno postupanje, utvrđena su postupanja koja mogu predstavljati ponižavajuće postupanje te kršenja pojedinih ustavnih i zakonskih prava osoba s duševnim smetnjama.

Nepotrebna ograničavanja ili kršenja prava osoba s duševnim smetnjama proizlaze iz normativnih nedostataka, nedovoljnih materijalnih i ljudskih resursa, a ponekad i iz nedovoljnog poznavanja međunarodnih standarda i odredbi ZZODS-a. Uvjeti smještaja osoba s duševnim smetnjama u određenim ustanovama nisu odgovarajući te mogu predstavljati ponižavajuće postupanje pa je nužno žurno pristupiti adaptaciji kako bi se osigurali primjereni smještajni uvjeti. Osobe s duševnim smetnjama vrlo često nisu u dovoljnoj mjeri informirane o svojim pravima i načinima njihove zaštite, a situaciju dodatno otežava i činjenica da odvjetnici postavljeni po službenoj dužnosti nerijetko uopće s njima ne kontaktiraju. U više navrata pacijenti su se pritužili da nisu bili upoznati sa sudskim odlukama, prije svega s rješenjima o produljenju prisilnog smještaja. Budući da se na taj način onemogućava podnošenje pravnih lijekova, radi se o ograničavanju i povredi ustavnog prava na žalbu. Također se, u većini slučajeva, prisilni smještaj nedovoljno razlikuje od tzv. prisilnog liječenja jer, u pravilu, liječnici smatraju da je samim određivanjem prisilnog smještaja dana suglasnost i za sve liječničke postupke.

Ni u jednom slučaju nismo utvrdili primjenu fizičke sile radi kažnjavanja pacijenata niti smo utvrdili slučajeve primjene mjera prisile koji bi predstavljali mučenje ili nečovječno postupanje. Međutim, utvrdili smo postupanja suprotna međunarodnim standardima, koja mogu uzrokovati kršenje prava osoba s duševnim smetnjama te predstavljati ponižavajuće postupanje, kao što je primjerice sputavanje u hodnicima, pred drugim pacijentima. Postoji velika neujednačenost u primjeni mjera prisile i to ne samo između psihijatrijskih ustanova, nego i između pojedinih odjela unutar ustanova, što je neprihvatljivo.

Kako prisilni smještaj i smještaj bez pristanka te primjene sredstava prisile predstavljaju ograničavanje prava na slobodu, ovi postupci moraju kontinuirano biti u središtu pozornosti svih službi koje ih provode. Pri tome je država dužna osigurati jasne postupke i predvidjeti odgovarajuće i djelotvorne zaštitne mehanizme koji će sprečavati mogućnost zlorabe.

Za razliku od prethodnih godina, kada su pritužbe radi uvjeta smještaja bile najzastupljenije, tijekom 2014. najviše pritužbi osoba lišenih slobode koje se nalaze u zatvorskom sustavu podneseno je radi pružanja zdravstvene zaštite, a treće po učestalosti bile su pritužbe radi postupanja službenika. Jedan od razloga tome je i smanjenje ukupne napučenosti zatvorskog sustava, no napučenost zatvorenih uvjeta i dalje je u nekim zatvorima iznad 140%. Radi starosti ili dotrajalosti zgrada u kojima se nalaze kaznena tijela uvjeti smještaja ne odgovaraju međunarodnim standardima te mogu predstavljati ponižavajuće postupanje, zbog čega je potrebno nastaviti s ulaganjem u unaprjeđenje i povećanje kapaciteta zatvorenih uvjeta.

Pritužbe na zdravstvenu zaštitu i nadalje se odnose na dugo čekanje na obavljanje pojedinih specijalističkih pregleda, preporučenih operativnih zahvata te fizikalne terapije, a zatvorenici se također pritužuju i na način provođenja sigurnosnih mjera obveznog psihijatrijskog liječenja te obveznog liječenja od ovisnosti. Iz pritužbi pojedinih zatvorenika može se zaključiti da su tijekom izdržavanja kazne zatvora postali ovisnici o Suboxonu, što zahtijeva posebnu pozornost. Dio problema i nadalje proizlazi iz nedovoljnog broja zdravstvenih radnika u kaznenim tijelima. Kvaliteta pružanja zdravstvene zaštite u zatvorskom sustavu unaprijedila bi se kada bi organizacijski i financijski bila dijelom Ministarstva zdravlja.

Porastao je broj pritužbi u kojima zatvorenici navode da ih pravosudni policajci omalovažavaju i nazivaju pogrđnim imenima, a dodatno zabrinjava da se veliki broj odnosi na vrijeđanje i uznemiravanje na osnovi nacionalnog podrijetla. Stoga je potrebno sustavno provoditi edukacije službenika o ljudskim pravima.

I nadalje su prisutne manjkavosti ZIKZ-a, ZKP-a i na njima utemeljenih propisa, koje mogu negativno utjecati na stupanj poštivanja prava osoba lišenih slobode. Zatvorenici se i nadalje pritužuju na dugotrajnost postupanja po njihovim pritužbama i zahtjevima za sudsku zaštitu zbog čega je sredstva pravne zaštite potrebno učiniti djelotvornima i u praksi.

Građani se na postupanje policijskih službenika prilikom oduzimanja slobode uglavnom pritužuju radi neljubaznog ophođenja i grubog postupanja (zavrtanja ruku, prejakog stezanja „lisica“) te na odugovlačenje prilikom pozivanja liječničke pomoći. Tijekom 2014. u 4.608 slučajeva primijenjeno je sredstvo prisile, od čega je vatreno oružje uporabljeno u 16 slučajeva.

NPM je obišao prostorije za osobe lišene slobode u PU zadarskoj na šest mjesta i PU sisačko-moslavačkoj na devet mjesta, koje su, osim u Petrinji, bile su urednom stanju. Date

preporuke odnose se, između ostalih, na omogućavanje direktnog pozivanja nadzornika zvonom za poziv, povećanje broja pritvorskih prostorija, uvođenje video nadzora u svim prostorijama gdje se kreće uhićena osoba osim wc-a, osiguranje njihovog boravka na svježem zraku, omogućavanje izravnog dotoka svježeg zraka u prostorije, dostupnost pitke vode i wc-a u samoj prostoriji, korištenje stola i stolice, osiguranje dostatnih sredstava za nabavljanje obroka te vođenje potrebnih evidencija i u pisanom obliku. Pritvorski nadzornici istovremeno ne bi trebali obavljati druge poslove, a potrebno je i unaprjeđenje njihovih radnih uvjeta.

Postupanje policijskih službenika prema osobama lišenim slobode generalno ocjenjujemo profesionalnim, međutim, neka postupanja mogu doprinijeti kršenju ljudskih prava, kao što je neažurno vođenje pisanih evidencija. Sukladno Konvenciji UN-a protiv mučenja, nadležna tijela trebaju provesti nepristranu istragu svaki put kad postoje opravdani razlozi za sumnju da je počinjeno mučenje. Ispunjenju ove međunarodne obveze svakako ne ide u prilog okolnost da građani koji se pritužuju Povjerenstvu za postupanje po pritužbama u MUP-u čekaju odluke duže od godinu dana. Ostaje za vidjeti hoće li novo rješenje iz Zakona o policiji, kojim se predviđa osnivanje povjerenstva pri svakoj policijskoj upravi, doprinijeti implementaciji navedene Odluke Ustavnog suda o potrebi stvarne neovisnosti istražitelja, mogućnosti javne provjere istrage te djelotvornog pristupa podnositelja prigovora istražnom postupku.

Nužno je i sustavno provoditi edukacije svih policijskih službenika o ljudskim pravima i međunarodnim standardima postupanja prema osobama lišenim slobode.

Nacionalno zakonodavstvo kojim je reguliran sustav azila usklađeno je sa pravnim okvirom EU, međutim, tražitelji azila često dobrovoljno napuštaju RH i odlaze u druge zemlje prije nego što je o njihovom zahtjevu odlučeno, što se nastavilo i nakon pristupanja EU. Osnovni problemi odnose se na nedostatne smještajne kapacitete te nedostatnu zdravstvenu zaštitu. Tečaj hrvatskog jezika se ne provodi od 2010., što znatno otežava njihovu integraciju u društvo. U prošloj godini u RH je zatečeno 3.569 nezakonitih migranata i izvršeno 1.408 prisilnih udaljenja. Nadzor prisilnih udaljenja iz RH dosada nije bio proveden, a prvi nadzori planirani su za prvu polovicu 2015.

NPM je nenajavljeno obišao Prihvatni Centar za strance, jedini objekt za smještaj stranaca nezakonitih migranata u RH. Prava prisilno smještenih stranaca za vrijeme boravka u Centru se poštuju, no uočeni su određeni organizacijski i smještajni nedostaci koji u nekim slučajevima to otežavaju. Psihološka pomoć nije osigurana, ne postoji poseban sandučić i obrasci za podnošenje pritužbi, zdravstvena skrb nije primjerena, a u postupku donošenja rješenja o protjerivanju nije im omogućeno koristiti besplatnu pravnu pomoć.

Prošle je godine započet postupak izmjena ZNPM-a koje će omogućiti veći broj obilazaka, aktivnije sudjelovanje udruga i neovisnih stručnjaka te uključivanje posebnih pravobraniteljica u obavljanje poslova NPM-a.

PREPORUKE:

Osobe lišene slobode u zatvorskom sustavu:

98. MP, da uvjete smještaja prilagode međunarodnim i zakonskim standardima;

99. MP i MZ, da izdvoje pružanje zdravstvene zaštite osobama lišenima slobode iz sustava pravosuđa i uključe ga u zdravstveni sustav;

100. MP, da do izdvajanja pružanja zdravstvene zaštite osobama lišenima slobode iz sustava pravosuđa, osigura potreban broj zdravstvenih radnika te unaprijedi kvalitetu zdravstvene zaštite koja se pruža osobama lišenim slobode;
101. MP, da uskladi propise koji se odnose na izdržavanje kazne zatvora te ukloni ukazane nedostatke ZIKZ-a i ZKP-a;
102. MP, da sustavno provodi edukacije službenika o zaštiti zatvorenika od svih oblika okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja;

Osobe s duševnim smetnjama u psihijatrijskim ustanovama:

Pored preporuka danih u tekstu Posebnog izvješća o ljudskim pravima osoba s duševnim smetnjama u psihijatrijskim ustanovama u okviru djelovanja Nacionalnog preventivnog mehanizma u 2014. godini, preporuča se i:

103. MP, da u ZZODS-u propiše vrste mjera prisile te svrhu i uvjete njihove primjene prema osobama s težim duševnim smetnjama koje su smještene u psihijatrijsku ustanovu, kao i eventualna ograničenja primjene prema određenim kategorijama osoba;
104. MZ, da u Pravilniku o minimalnim uvjetima u pogledu prostora, radnika i medicinsko-tehničke opreme za obavljanje zdravstvene djelatnosti propiše uvjete kojima moraju udovoljavati sve zdravstvene ustanove u kojima se provodi prisilno zadržavanje i prisilni smještaj osoba s duševnim smetnjama;

Osobe lišene slobode u policijskim postajama:

105. MUP, da nastavi s poboljšanjem uvjeta smještaja u prostorijama za osobe lišene slobode u policijskim postajama;
106. MUP, da osigura dovoljan broj pritvorskih nadzornika, unaprijedi njihove uvjete rada i sredstva za rad te da obavljaju isključivo te poslove;

Tražitelji azila, azilanti i nezakoniti migranti:

107. MUP, da osigura trajne i odgovarajuće uvjete u Prihvatilištu za tražitelje azila s dovoljnim kapacitetom za slučaj naglog i velikog priljeva tražitelja;
108. MZ, da omogući pružanje zdravstvene zaštite u Prihvatilištu za tražitelje azila u Kutini te informira liječnike da troškove liječenja za osobe pod međunarodnom zaštitom plaća izravno Ministarstvo zdravlja;
109. Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta, da sukladno Zakonu o azilu, osobama pod međunarodnom zaštitom omogući učenje hrvatskog jezika radi lakše integracije i pristupa tržištu rada;
110. MP, da zakonom regulira izuzetke od odredbe reciprociteta prilikom stjecanja nekretnina za azilante;
111. Prihvatnom centru za strance, da razdvoji tražitelje azila i ilegalne migrante po sobama, osigura pružanje psihološke pomoći, a mjeru strožeg policijskog nadzora provodi sukladno Zakonu o strancima;
112. MUP, da razmotri mogućnost pružanja besplatne pravne pomoći strancima u postupku donošenja odluke o smještaju u Prihvatni centar za strance;
113. MZ, da Prihvatnom centru za strance omogući rad ambulante sukladno propisanoj zdravstvenoj zaštiti.

5. OPĆE INICIJATIVE

5.1. Poplave i proglašenje katastrofe

Izvješće o ljudskim pravima u kontekstu katastrofe uzrokovane poplavom u Vukovarsko-srijemskoj županiji koje je podneseno Hrvatskom saboru sadrži preporuke za unapređenje sustava zaštite i spašavanja; različitih vrsta pomoći (posebice psihosocijalne); službene evidencije stradalih osoba; kolektivnog smještaja; kontrole javnih radova, obnove i naplate

troškova te informiranosti građana u svim potencijalno izvanrednim situacijama. Način rješavanja ovih pitanja iziskuje međuresornu koordinaciju i suradnju svih dionika, uz vođenje brige o područjima od posebne državne skrbi obzirom na nejednake financijske mogućnosti lokalnih jedinica.

5.2. Okrugli stol o siromaštvu i starijim osobama

Organiziran povodom Međunarodnog dana starijih osoba, Međunarodnog dana borbe protiv siromaštva i Svjetskog dana beskućnika, okupio je pedesetak predstavnika tijela državne, regionalne i lokalne razine, organizacija civilnog društva, akademske zajednice i medija. Svrha je bila ukazati na zabrinjavajuće smanjenje socijalne sigurnosti starijih osoba, posebice na siromaštvo i beskućništvo. Zasebno je problematizirano ekonomsko zlostavljanje putem ugovora o dosmrtnom uzdržavanju te potreba za uspostavom bolje pravne zaštite starijih osoba od svih oblika zlostavljanja. Istaknuta je potreba za unapređenjem suradnje s drugim dionicima, kao i potreba za boljim informiranjem starijih osoba o pravima koje imaju.

5.3. Konferencija „suzbijamo li diskriminaciju? Primjena zakona o suzbijanju diskriminacije u Hrvatskoj“

Konferencija je okupila 130 predstavnika svih relevantnih institucija uključenih u borbu protiv diskriminacije. Zaključci su ukazali na potrebu opsežnijih izmjena ZSD-a, daljnje edukacije ključnih dionika, posebice sudaca i sutkinja, veće vidljivost pravobraniteljskih institucija, kao i rada na promociji i podizanju razine svijesti kako bi se smanjilo neprijavljanje diskriminacije.

6. SUDJELOVANJE U IZRADI PROPISA

Tijekom 2014. sudjelovali smo u postupku izrade 15 nacrtu propisa iz područja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije, temeljem ZoPP, ZSD i ZNPM, najčešće već za vrijeme trajanja rasprave, ali i u kasnijem tijeku postupka – davanjem mišljenja nositelju izrade propisa ili odborima Hrvatskog sabora. To su: Ovršni zakon, Zakon o udrugama, Obiteljski zakon, Zakon o privremenom uzdržavanju, Zakon o socijalnoj skrbi, Zakon o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti, Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, Zakon o radu, Zakon o državnoj službi, Zakon o državnim službenicima, Zakon o upravnim sporovima, Zakon o policiji, Zakon o nacionalnom preventivnom mehanizmu, Direktiva Vijeća o primjeni načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovu vjeru ili uvjerenje, invaliditet, dob ili seksualnu orijentaciju, Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014.-2020.) te Program provedbe Strategije za razdoblje 2014.-2016.

7. DOMAĆA I MEĐUNARODNA SURADNJA TE JAVNO DJELOVANJE U PROMICANJU LJUDSKIH PRAVA I SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

7.1. Suradnja s dionicima

Savjet za ljudska prava pučke pravobraniteljice nastavio je s radom te je u skladu sa svojom savjetodavnom ulogom pomogao u podizanju vidljivosti i sveobuhvatnosti rada institucije. Suradnja s posebnim pravobraniteljicama u 2014. odvijala se kroz zajednički rad na

pojedinačnim predmetima i prosljeđivanje pritužbi, kroz zajedničke sastanke te tijekom rada na izvješću u kontekstu UPR-a. Nastavljena je i suradnja s organizacijama civilnog društva, posebice s regionalnim antidiskriminacijskim kontakt točkama. Pučka pravobraniteljica, njezini zamjenici te djelatnici Ureda sudjelovali su na brojnim skupovima organizacija civilnog društva i državnih tijela, gdje su svojim izlaganjima predstavljali rad Ureda i sadržajno doprinosili zaključcima skupova.

7.2. Međunarodna suradnja

Kao nacionalno tijelo za suzbijanje diskriminacije, pučka je pravobraniteljica Europskome odboru protiv rasne diskriminacije i netolerancije Vijeća Europe (ECRI) dostavila mišljenje o ispunjavanju preporuka Odbora. U procesu UPR, u suradnji s posebnim pravobraniteljicama dostavljeno je Drugo neovisno izvješće, a UN Odboru protiv mučenja Neovisno izvješće o primjeni Konvencije protiv mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka i kažnjavanja, o kojem je Odbor raspravljao u studenom 2014. I dalje je prisutan zaostatak RH u izvješćivanju po međunarodnim dokumentima, posebice u pogledu Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, a izuzetno je važno i da RH ratificira Fakultativni protokol uz Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima te Revidiranu Europsku socijalnu povelju. I tijekom ove godine pučka pravobraniteljica, njezini zamjenici te djelatnici Ureda sudjelovali su na brojnim međunarodnim skupovima s područja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije, organiziranim od strane različitih međunarodnih organizacija i udruženja, a posebice u aktivnostima Europske mreže tijela za suzbijanje diskriminacije i promicanje jednakosti.

PREPORUKE:

114. VRH, da donese Odluku kojom će imenovati koordinacijsko tijelo za izvještavanje po konvencijama te imenovati tijela nadležna za izradu izvješća i ispunjavanje preporuka po pojedinim konvencijama;
115. VRH, da pokrene postupak ratifikacije Fakultativnog protokola uz Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (ICESCR) i Revidirane Europske socijalne povelje.

7.3. Odnosi s javnošću

Tijekom 2014. nastavili smo raditi na boljoj vidljivosti institucije. Objavljena su 22 priopćenja na teme iz nadležnosti Ureda te je redovito ažuriran sadržaj Internet stranice na kojoj je u odnosu na 2013. zabilježen porast prijena podataka za 90%, a prometa za 47,39%. S građanima i medijima komunicirali smo i Twitterom, a pokrenut je i „Vimeo“ kanal. Porasla je zastupljenost rada pučke pravobraniteljice u tiskanim medijima i na internetskim portalima, a najveći interes bio je pri otvaranju područnih ureda u Rijeci i Osijeku.

7.4. Projektne aktivnosti

Ured je tijekom 2014. sudjelovao u projektu povodom izrade Drugog neovisnog izvješća o stanju ljudskih prava u okviru UPR-a, kojeg je podržao UNDP, a u suradnji s Uredom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i projektu „Izrada Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije“, financiranog iz Programa Unije Progress.

7.5. Educiranje ciljanih skupina

U Državnoj školi za javnu upravu uvedena je edukacija službenika o provedbi ZSD-a na kojoj su predavačice bile djelatnice Ureda, a sudjelovali smo i u održavanju edukacije „Osposobljavanje i educiranje mladih pripadnika nacionalnih manjina“ te predavanja za studente Sveučilišta u Zagrebu, Osijeku i Rijeci.

8. LJUDSKI POTENCIJALI, ORGANIZACIJA RADA I PRORAČUN UREDA

Tijekom 2014. godine Uredom pučke pravobraniteljice upravljali su pučka pravobraniteljica i tri zamjenika. Hrvatski sabor je u travnju imenovao zamjenika pučke pravobraniteljice Maria Krešića, a u listopadu je Jagoda Novak razriješena dužnosti zamjenice na osobni zahtjev. Na početku godine u Uredu je bilo zaposleno ukupno 30, a na kraju godine 33 izvršitelja. Nakon završetka radova i preseljenja, od 1. svibnja 2014. Ured pučke pravobraniteljice u Zagrebu djeluje na jednoj lokaciji, a u studenom 2014. otvoreni su područni uredi u Osijeku i Rijeci, čime je institucija postala dostupnija građanima.

Proračun Ureda je u 2014. iznosio 8.904.731,00 kuna, što je za 1,13% više od prethodne godine, ali još uvijek za 0,55% manje nego u 2012. Izvršeno je 94,58% planiranog, zbog nemogućnosti otvaranja područnih ureda prije studenog 2014. Međutim, proračun Ureda pučkog pravobranitelja i u 2014. godini bio je ispod razine potrebne za učinkovito obavljanje svih funkcija ove institucije.

9. ZAKLJUČAK

Broj predmeta po kojem je Ured pučke pravobraniteljice postupao tijekom 2014. 40% je veći nego dvije godine ranije, a nakon otvaranja područnih ureda broj zaprimljenih pritužbi u značajnom je porastu. Dostupnost građanima smatramo jednim od ključnih preduvjeta učinkovitog rada, a otvaranje područnih ureda u Osijeku i Rijeci važan je iskorak u tom smjeru.

Najznačajnija područja zabrinutosti građana 2014. bila su pravosuđe, radni i službenički odnosi, postupanje policijskih službenika te diskriminacija temeljem etničke pripadnosti ili nacionalnog podrijetla. U pritužbama su iskazivali nepoznavanje svojih prava i mehanizama njihove zaštite, ali i veliko nepovjerenje u institucije sustava. Bolja dostupnost nadležnih tijela i kvalitetnija suradnja, kao i informiranje građana o njihovim pravima i načinima njihova ostvarivanja te donošenje na zakonu utemeljenih odluka prema unaprijed propisanim i predvidivim pravilima nužni su preduvjeti izgradnje sustava utemeljenog na vladavini prava i pravnoj sigurnosti, u kojeg će građani imati povjerenje.

Dugotrajna gospodarska kriza utjecala je na sve teže socijalno stanje građana te na nemogućnost ostvarenja brojnih socijalnih prava. Položaj etničkih odnosno nacionalnih manjina i dalje je problem, kako u smislu dosljedne provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, tako i u pogledu pojava etničke diskriminacije, kojoj su i dalje najizloženiji pripadnici romske i srpske nacionalne manjine. I dalje su prisutne predrasude prema nezakonitim migrantima, tražiteljima azila i azilantima, bez obzira što nije došlo do značajnog porasta njihovog broja ulaskom RH u EU. U pogledu područja na kojima dolazi do diskriminacije najproblematičnijim se pokazuje rad i zapošljavanje.

Do kršenja ili nepotrebnih ograničavanja prava osoba lišenih slobode uglavnom dolazi zbog normativnih nedostataka te nedovoljnih materijalnih i ljudskih resursa. Uvjeti smještaja na pojedinim odjelima psihijatrijskih ustanova predstavljaju ponižavajuće postupanje, a unatoč smanjenju napučenosti, uvjeti smještaja u zatvorskom sustavu i nadalje nisu odgovarajući.

Naposljetku, još jednom ističemo važnost informiranja građana o njihovim pravima, bolje dostupnosti svih institucija i poštivanja vladavine prava te pozivamo na suradnju sve zainteresirane dionike, uključujući nadležna javnopravna tijela, nevladine udruge, stručnjake i posebne pravobraniteljice, kako bismo zajedničkim naporima pomogli da jednakost i poštivanje ljudskih prava u Hrvatskoj ne budu ideali, već stvarnost.

Skraćenice

DORH – Državno odvjetništvo Republike Hrvatske
DUOSZ - Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje
HOK - Hrvatska odvjetnička komora,
HS – Hrvatski sabor
MB – Ministarstvo branitelja
MG – Ministarstvo gospodarstva
MP - Ministarstvo pravosuđa
MRMS - Ministarstvo rada i mirovinskog sustava
MRRFEU - Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU
MSPM - Ministarstvo socijalne politike i mladih
MZOS - Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
MGPU - Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja
MU - Ministarstvo uprave,
MZOP - Ministarstvo zaštite okoliša i prirode
PU – Porezna uprava
ULJPPNM - Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH
UDU – Uredi državne uprave
UzU - Ured za udruge Vlade RH
VRH – Vlada RH
ZIKZ –Zakon o izvršavanju kazne zatvora
ZKP – Zakon o kaznenom postupku
ZoSPC – Zakon o sigurnosti prometa na cestama
ZZODS- Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama
ZUP – Zakon o upravnom postupku